

Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Denna publikation tillhör **Stöd för rättstillämpning och handläggning**. Det innebär att innehållet kompletterar Socialstyrelsens författningssamling med lagtexter, referat av författningar, motivuttalanden, rättsfallsreferat, beslut från JO, tolkningsexempel, kunskapsunderlag och kommentar m.m. som stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden hos huvudmän och andra vårdgivare.

ISBN 91-7201-831-3
Artikelnr 2004-101-1

Omslag: Fhebe Hjälms
Sättning: Per-Erik Engström
Tryck: Bergslagens Grafiska, Lindsberg, januari 2004

Förord

Bestämmelser för vissa myndigheter och yrkesutövare att anmäla till socialnämnden vid misstanke om att ett barn far, eller riskerar att fara illa, har en lång tradition i svensk lagstiftning. En bestämmelse om anmälningsskyldighet fanns redan i 1924 års barnavårdslag. Bestämmelsen har under åren successivt skärpts och kommit att omfatta fler yrkeskategorier. Myndigheter vilkas verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt vissa andra myndigheter omfattas av anmälningsskyldigheten. Detsamma gäller de anställda vid dessa myndigheter. Även alla de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet, som antingen berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område, omfattas av skyldigheten. Vidare finns en uppmaning till allmänheten att anmäla.

Syftet med denna handbok är att sprida kännedom om lagstiftningen och dess intentioner och underlätta för dem som på olika sätt omfattas av anmälningsskyldigheten. Att bedöma om kriterierna för en anmälan är uppfyllda eller inte är en svår och grannliga uppgift. Det är dock viktigt att socialtjänsten får kännedom om barn som far eller riskerar att fara illa så att den kan bistå med insatser i ett så tidigt skede som möjligt. Det är angeläget att kunskapen om anmälningsskyldigheten hålls levande och diskuteras på arbetsplatser där anmälningsskyldiga arbetar. Det är viktigt att det finns rutiner för när och hur en anmälan ska göras, att det finns ett samarbete mellan olika arbetsplatser och socialtjänsten som gör att man litar på varandra och att det finns en beredskap för att stötta och stödja varandra i en svår situation. Sådana åtgärder kan underlätta och förbättra ställningstaganden vid en anmälningsituation.

Socialstyrelsens allmänna råd om anmälan om missförhållanden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) (SOSFS 2003:16) ingår i texten och är markerade med röd text.

Handläggare vid Socialstyrelsen har varit avdelningsdirektören Suzanne Julin, socialtjänstavdelningens Individ- och familjeenhet och juristen Karin Noltorp, socialtjänstavdelningens Kansli.

Innehåll

Förord	3
Förkortningar	9
Anmälningsskyldigheten i korthet	10
Inledning	12
1. Varför finns en anmälningsskyldighet?	15
Socialnämndens ansvar för barn	15
Vad avses med barn?	15
Föräldrars ansvar	15
Socialnämndens ansvar	16
Socialnämndens möjligheter att få information och socialnämndens skyldighet att informera om sin verksamhet	17
Anmälan om missförhållanden	18
Vad är en anmälan?	19
Vad innebär en anmälan?	19
Andrahandsuppgifter	20
2. Uppmaning till alla att anmäla	21
Vem är ”var och en?”	22
3. Anmälningsskyldiga myndigheter och anställda vid dessa myndigheter	23
Inledning	23
Anmälningsskyldiga myndigheter	23
Myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten	24
Myndigheter som bedriver verksamhet enligt LSS	24
Myndigheter inom skola och barnomsorg	24
Polis- och åklagarmyndigheter	25
Myndigheter inom kriminalvården	25
Rättsmedicinalverkets rättspsykiatriska undersökningsverksamhet	26
Andra myndigheter	26

Anställda hos myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom	26
Anställda	26
Uppdragstagare	27
Inhyrd personal	27
Tjänstemän inom den egna socialnämnden	28
Myndigheter och yrkesverksamma som inte omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL	28
Generalklausulen	28
Uppgift erhållen i tjänsten	29
Anmälan till utlandet	29
4. Anmälningsskyldighet inom enskild verksamhet	30
Vad avses med enskild verksamhet?	30
Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom	30
Yrkesmässigt bedriven enskild hälso- och sjukvård	31
Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet på socialtjänstens område	31
Trossamfund	31
Ideell verksamhet som berör barn och unga	32
Kvinnojurer	32
Uppgifter erhållna i yrkesverksamhet	32
5. Vad ska anmälas?	33
Inledning	33
När ska en anmälan göras?	33
Vilka uppgifter ska anmälas?	35
När barn riskerar att fara illa	35
Skyldigheten att anmäla är absolut	38
Möjlighet att konsultera socialnämnden eller att samråda med kolleger	38
Anmälaren kan behöva stöd	39
Rutiner för anmälan	40
6. En anmälan får aldrig underlåtas	41
Inledning	41

Hälso- och sjukvård	41
Skolan	43
7. Anmälningsskyldighet för familjerådgivning	44
Inledning	44
Det familjerådgivaren får kännedom om i verksamheten	44
Vad ska anmälas?	44
8. Hur görs en anmälan?	46
Inledning	46
Skriftliga anmälningar	46
Muntliga anmälningar	46
Anonyma anmälningar	47
Att ta emot en anmälan	48
Återkoppling från socialtjänsten	48
9. Påföljd vid underlåtenhet att anmäla	51
Tjänstefel enligt brottsbalken eller disciplinpåföljd enligt lagen om offentlig anställning	51
Disciplinpåföljd med stöd av kollektivavtal	51
Inget disciplinansvar enligt LYHS	51
Verksamheter som bedrivs i enskild regi	52
10. Skydd för ett väntat barn	53
Inledning	53
Att samverka kring ett väntat barn	53
11. Skyldighet att lämna uppgifter	55
Vilka är uppgiftsskyldiga?	55
I vilka situationer gäller uppgiftsskyldighet?	55
Vad är en utredning till ett barns skydd?	55
Uppgifter till pågående utredning	56
Vårdnadsutredning	56
Begäran om uppgifter från utlandet	57
Vilka uppgifter ska lämnas ut?	57
12. Sekretesskydd för anmälare	59
Inledning	59

Vilka uppgifter kan hemlighållas?	59
Vem kan få sekretesskydd?	59
Skäl för att inte lämna ut namn på anmälare	60
Referenser	63
Bilagor	
1. SOSFS 2003:16	65
2. Lagtexter	69

Förkortningar

BrB	Brottsbalken, 1962:700
BUP/PBU	Barn- och ungdomspsykiatri
FB	Föräldrabalken, 1949:381
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen, 1982:763
JO	Justitieombudsmannen
JO + årtal	Justitieombudsmannens årsbok
KL	Kommunallagen, 1991:900
KvaL	Lag (1974:203) om kriminalvård i anstalt
LOA	Lag (1976:580) om offentlig anställning
LSS	Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
LPT	Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
LYHS	Lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område
PolisL	Polislagen, 1984:387
Prop.	Proposition
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SekrL	Sekretesslagen, 1980:100
SFS	Svensk författningssamling
Skoll	Skollagen, 1986:1100
SoL	Socialtjänstlagen, 2001:453
SoF	Socialtjänstförordningen, 2001:937
SoS	Socialstyrelsen
SOU	Statens offentliga utredningar
SoU	Socialutskottet
TandvårdsL	Tandvårdslagen, 1985:125

Anmälningsskyldigheten i korthet

Kommunerna har enligt 5 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ett allmänt ansvar för att barn och ungdom ska kunna växa upp under goda och trygga förhållanden samt ett särskilt ansvar att ingripa om föräldrarna inte kan tillgodose den unges grundläggande behov av omvårdnad, skydd eller stöd.

För att detta ska vara möjligt har *myndigheter* vars verksamheter berör barn och ungdomar, myndigheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänst samt vissa andra myndigheter och anställda vid dessa myndigheter enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL en lagstadgad skyldighet att genast anmäla till socialnämnden när de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden *kan behöva* ingripa till ett barns skydd. Se vidare kap. 3.

Anmälnings- och uppgiftsskyldigheten *bryter* enligt 14 kap. 1 § *andra* meningen sekretesslagen (1980:100), SekrL, *sekretessen* mellan myndigheter. Det integritetsskydd som sekretessen syftar till får ge vika för barns behov av skydd. Se vidare kap. 1.

Anmälningskyldigheten enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL omfattar också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven *enskild verksamhet* för barn och ungdomar eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. Se vidare kap. 3.

När det gäller de yrkesverksamma som omfattas av anmälningskyldigheten rör det uppgifter som man får *kännedom om i tjänsten* och dessa kan inte anmälas anonymt. För sådant man får veta på sin fritid gäller samma uppmaning som till allmänheten. Detsamma gäller den som får kännedom om barns behov av skydd och stöd i någon ideell verksamhet.

De som omfattas av anmälningskyldigheten enligt *andra* stycket har också enligt 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL *uppgiftsskyldighet*, dvs. skyldighet att lämna uppgifter som kan vara av betydelse för en pågående utredning om ett barns behov av skydd. Uppgiftsskyldigheten gäller även om någon annan har gjort anmälan eller om socialnämnden på eget initiativ inlett en utredning. En uppgiftsskyldig som känner till att det pågår en utredning ska anmäla sådant till nämnden som kan vara av betydelse för utredningen. Den som gjort anmälan ska också fortlöpande hålla nämnden underrättad om nytillkomna omständigheter som kan ha betydelse för nämndens bedömning. Se vidare kap. 11.

Skyldigheten att anmäla är absolut och ovillkorlig och får inte bli föremål för övervägande av den anmälningsskyldige själv. Att få kännedom om något som *kan* innebära att socialnämnden behöver ingripa betyder inte att detta ska vara klarlagt. Även svårbedömda och obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp eller stöd från socialnämndens sida. Anmälningsskyldigheten gäller inte bara då socialnämnden kan behöva ingripa med tvångsåtgärder, utan överhuvudtaget vid brister i omsorgen om barnet eller något annat som kan innebära fara för barnets eller den unges hälsa och utveckling. Se vidare kap. 6.

Anmälan om misstänkta missförhållanden ska göras även om barnet eller den unge t.ex. är inlagd för vård på sjukhus. Det är socialnämndens uppgift att se till att den unge får det skydd som hon eller han behöver, även om det i ett sådant fall kan ske i samarbete med hälso- och sjukvården. Se vidare kap. 6.

Att en anmälan ska göras ”genast” betyder att den som har skyldighet att anmäla inte ska dröja med att informera socialtjänsten om man anar eller vet att ett barn far illa. Det utesluter inte att det finns ett visst utrymme för konsultation med arbetsledaren eller, utan att nämna namnet på ett barn, att rådgöra med socialtjänsten. Se vidare kap. 5.

En anmälare kan behöva stöd av kolleger eller arbetsledning vid anmälan, men den anmälningsskyldiga har alltid ett personligt ansvar för att anmälan görs. Vid alla arbetsplatser där de anställda har anmälningsskyldighet bör det finnas klara *rutiner och handlingsplaner* för hur en anmälan ska gå till, av vem och till vem en anmälan ska göras. Se vidare kap. 5.

Om en myndighet eller en enskild tjänsteman underlåter att anmäla trots att det är befogat anses det som tjänstefel enligt brottsbalken. Se vidare kap. 9.

En anmälan från den som är anmälningsskyldig bör helst göras *skriftligt*. Om det är brådskande kan en *anmälan* göras *munligt*, som sedan kompletteras skriftligt. Se vidare kap. 8.

Det är som regel lämpligt att den som gör en anmälan själv *informerar föräldrarna* om varför en anmälan görs. Se vidare kap. 5.

Det är viktigt att anmälaren får någon form av *återkoppling* om vad som händer med anmälan. Med vårdnadshavarnas samtycke kan den som anmäler få information om vad anmälan leder till och kan då i sin verksamhet aktivt och på ett lämpligt sätt delta i stödet till barnet och familjen. Skulle vårdnadshavarna inte lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut kan socialtjänsten ändå lämna en bekräftelse på att anmälan tagits emot och vem som handlägger anmälan. Se vidare kap. 8.

Inledning

Det är socialnämndens ansvar att hjälpa barn när vårdnadshavarna av olika skäl sviktar. För att kunna fullgöra sin uppgift är socialnämnden många gånger beroende av information från dem som kommer i kontakt med barn och unga. Det är därför bestämmelsen om anmälningsskyldigheten finns.

Anmälningsskyldigheten fungerar dock i praktiken inte alltid på det sätt som lagstiftaren tänkt. Olika utredningar har visat att bara en liten andel av de barn som misstänks fara illa anmäls till socialnämnden. Orsakerna kan ligga i okunskap om bestämmelsen, osäkerhet om hur den ska tillämpas i det enskilda fallet, oro för vad en anmälan kan föra med sig, obehag inför att möta föräldrarna etc. Uppenbarligen finns det ofta stora svårigheter att berätta om det man vet eller misstänker. Att inse att barn har det svårt och far illa är ofta ångestfyllt och väcker motstånd. Det är naturligt, men får inte hindra att socialtjänsten ingriper för barnets bästa. Nedan tas några möjliga psykologiska hinder mot att anmäla upp.

Tänk om misstankarna är obefogade?

Misstankarna om att barn riskerar att fara illa behöver inte vara bekräftade och anmälaren behöver inte spekulera i orsakerna till eventuella tecken på att barn far illa eller i skuldfrågan. Ändå är det sådant som kan vara svårt att låta bli att väga in när någon funderar på att göra en anmälan.

Att man inte anmäler kan bero på att man saknar tydliga belägg för sin oro och är osäker på när situationen ska anses tillräckligt allvarlig för att motivera en anmälan. Det kan vara svårt att göra en anmälan om ett barn som man bara har en vag oro för, utan att kunna peka på något konkret. Men även vid starkare misstankar väljer många att ”vänta och se” eller hoppas att situationen ska bli bättre av sig själv.

Naturligtvis vill ingen göra en förhastad eller obefogad anmälan med allt vad det innebär av påfrestningar för barnet, familjen och en själv. Å andra sidan kan det inte accepteras att barn har det svårt utan att få den hjälp de behöver. I sina överväganden bör man väga in också vad konsekvenserna kan bli om man *inte* anmäler. Barn utvecklas snabbt. Att ”vänta och se” och låta tiden gå innan stödinsatser sätts in innebär kanske att barnet hamnar ohjälpligt efter i sin utveckling eller att situationen blir allvarligare.

Det kan vara en god hjälp att diskutera detta med någon annan, t.ex.

---

någon i arbetsledande ställning i den egna organisationen. Anmälningsskyldiga kan även rådfråga socialtjänsten utan att namnge barnet och familjen.

Kan en anmälan göra mer skada än nytta?

Innan man anmäler vill man oftast vara något så när säker på att det leder till något bra för barnet och familjen. Det finns ibland en misstro mot de sociala myndigheterna och en del har dåliga erfarenheter av tidigare anmälningar. Samtidigt kan förväntningarna paradoxalt nog vara högt ställda på att en anmälan omedelbart ska innebära en förbättrad situation för barnet.

Ett annat skäl till tvekan är att man befärrar att anmälan alltid kommer att leda till någon form av tvångsingripande, kanske till ett omhändertagande av barnet.

Socialtjänstens insatser ska bygga på respekt för den enskildes integritet och i första hand på frivillighet. Även när det gäller missförhållanden i familjen kan man ofta komma mycket långt på frivillig väg för att förbättra situationen för barnen. Att erbjuda stöd och andra insatser i ett så tidigt skede som möjligt, innan problemen har blivit för fastlåsta, är ju en väg att undvika mer drastiska ingrepp i familjens liv.

Det svåra är att man aldrig kan få några garantier för att en anmälan medför att livet blir lättare och ljusare för det barn som man oroar sig för. Ett barn som har det svårt kanske ändå känner sig bekräftat genom att vuxna i omgivningen visar att de bryr sig om det. Det finns barn som känner sig övergivna av hela vuxenvärlden för att ingen verkar vilja se deras svårigheter eller komma dem till undsättning i en svår situation.

Hur ska jag kunna möta föräldrarna?

Även om anmälningsskyldigheten är till för att värna om barn kan man inte komma ifrån att en anmälan alltid påverkar de berörda. Barnets intressen kan stå i motsättning till föräldrarnas. En anmälan kan ofta uppfattas som en misstroendeförklaring mot föräldrarna.

Skyldigheten att *anmäla* när man *misstänker* att ett barn far illa kan leda tankarna till anmälan i andra sammanhang, t.ex. när det har begåtts ett brott. Men det är inte fråga om att utfärda någon ”dom” över familjen. Man anmäler inte familjen som sådan, utan anmäler iakttagelser som kan innebära att ett barn kan behöva hjälp. Anmälaren uttrycker sin oro för hur ett barn har det, talar om vad hon eller han känner till eller anar om barnets situation och svårigheter, men uttalar sig inte om orsakerna till detta eller i någon skuldfråga.

Det är bra om den som avser att göra en anmälan själv kan informera föräldrarna om att man kommer att ta kontakt med socialtjänsten på grund

---

av sin oro för barnet och att en sådan kontakt kan göras gemensamt. Detta är dock inte alltid möjligt eller lämpligt. Tanken på det samtalet kan ibland kännas som det största hindret. Men det har visat sig att öppenhet ofta kan bidra till att positiva förändringar blir möjliga.

När något som en familj har försökt dölja kommer fram i ljuset kan föräldrarna reagera med ilska och aggressioner, kanske till och med genom att hota den som anmält. Sådana risker försvårar naturligtvis anmälan, samtidigt som de särskilt tydligt visar barnets utsatthet och att det kan vara i behov av samhällets hjälp och skydd.

För familjer som har många svåra problem och som värjer sig för insyn och inblandning kan utvägen bli att de flyttar så snart någon myndighet börjar reagera. Risken för att situationen ska bli värre för barnet genom att det bestraffas av en förälder eller att familjen flyttar och att kontakten bryts finns också med när personal funderar på konsekvenserna av en anmälan.

---

1. Varför finns en anmälningsskyldighet?

Socialnämndens ansvar för barn

Vad avses med barn?

Enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, avses med barn varje människa under 18 år. Bestämmelserna i 14 kap. 1 § SoL omfattar inte ungdomar som fyllt 18 år och inte heller ofödda barn. När det gäller ofödda barn finns det emellertid enligt 14 kap. 2 § sjätte stycket sekretesslagen (1980:100), SekrL, en möjlighet för myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att utbyta information. Se vidare kap. 10, *Skydd för ett väntat barn*. Anmälningsskyldigheten omfattar inte heller sekretesskyddade uppgifter om förhållanden i ett hem som kan få betydelse för ett barn som ännu inte vistas i hemmet, t.ex. uppgifter om blivande adoptivföräldrar eller om ett tilltänkt familjehem.¹

Föräldrars ansvar

Barn har enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken, FB, rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. De ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. I omvårdnaden ingår inte bara rätten att få de materiella behoven tillgodosedda, utan även de psykiska och sociala behoven. I barnets rätt till trygghet ligger bl.a. att få leva under stabila förhållanden och att ha någon att lita på. Till en god vård och fostran hör att barnet får känna att det behövs och att det får möjlighet att utveckla sina inneboende resurser och efter hand frigöra sig från sitt beroende av föräldrarna. Barnet har med stigande ålder rätt till ett allt starkare integritetsskydd.

Det finns situationer då föräldrar inte förstår eller förmår ta sitt ansvar för sina barn fullt ut. Då träder samhällets ansvar in för att skydda barn och unga som riskerar en ogynnsam utveckling. Det kan handla om barn som far illa för att de lever i familjer med stora risker, t.ex. i form av missbruk, misshandel eller allvarliga psykiska störningar. Det kan vara barn som blir

---

¹ Prop. 1989/90:28 s. 103

utsatta för övergrepp, kränkta eller försummade eller inte får den vård de behöver för sin sjukdom eller sitt handikapp. Det kan också vara unga som själva utsätter sin hälsa eller utveckling för fara, t.ex. genom missbruk eller kriminellt beteende.

Socialnämndens ansvar

I 5 kap. 1 § SoL finns särskilda bestämmelser om socialnämndens ansvar för barn och unga. Socialnämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden ska i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom och med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling. Nämnden har skyldighet att aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel. Nämnden ska vidare i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. Nämnden ska också i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som finns sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

Det är således socialnämnden som har det yttersta ansvaret för barns välfärd när ordinarie vårdnadshavare av något skäl sviktar i sina uppgifter.²

Regeringen³ har poängterat att de komplexa problem och förhållanden som ska hanteras av verksamheter som möter barn som far illa kräver tillgång till olika slags kompetens och resurser. Den 1 juli 2003 infördes därför i 5 kap. 1 a § SoL en bestämmelse om att socialnämnden i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Motsvarande bestämmelse, men utan förstahandsansvar, infördes samtidigt i 2 f § första stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, 2 kap. 1 a § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, LYHS, och i 1 kap. 2 a § första stycket skollagen (1985:1100), SkoL.

Socialtjänstens ansvar för barn kommer även till uttryck i 1 kap. 2 § SoL. Där framgår att när åtgärder rör barn ska det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Bestämmelsen svarar mot innehållet i artikel 3 i Konventionen om barnets rättigheter, barnkonventionen. Barnperspektivet

---

² JO 1995/96 s. 247

³ Prop. 2002/03:53 s. 59

står ibland i motsatsförhållande till ett vuxenperspektiv. Barn kan dock inte ses isolerade från sina föräldrar och föräldrar kan inte ses isolerade från sina barn. Att de vuxna får bästa möjliga stöd genom socialtjänsten ligger också i barnets intresse. Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna måste dock barnets intresse ha företräde.⁴

Socialnämndens möjligheter att få information och socialnämndens skyldighet att informera om sin verksamhet

En av socialtjänstens angelägnaste uppgifter, och samtidigt en av de känsligaste, är att se till att barn och ungdom som befinner sig i en utsatt situation får den vård och det skydd som de behöver. Socialtjänsten är i detta arbete ofta beroende av i vilken utsträckning den kan få uppgifter från myndigheter och befattningshavare som kommit i kontakt med barnet och hans eller hennes familj.⁵ Till socialnämndens uppgifter hör enligt 3 kap. SoL bl.a. att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen genom t.ex. uppsökande verksamhet. I den uppsökande verksamheten och i samverkan med olika organ får socialnämnden betydande kunskap om olika förhållanden som innebär att nämnden har möjlighet att ge barn stöd och hjälp av olika slag. Genom sådana arbetsmetoder får nämnden dock inte alltid kunskap om olika förhållanden som innebär att barn far illa eller utsätts för fara av något slag.

En grundläggande förutsättning för att socialnämnden ska få den information den behöver för att kunna skydda barn, är att myndigheter och yrkesverksamma som har anmälnings- och informationsskyldighet känner till detta. **Socialnämnden bör därför i enlighet med sin allmänna skyldighet enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen informera såväl allmänheten som myndigheter och yrkesverksamma om bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Nämnden kan samtidigt lämna information om socialtjänstens arbetsätt samt diskutera och komma överens om lämpliga samverkansformer.**⁶ Det blir då mycket lättare att ta kontakt de gånger det blir aktuellt att anmäla.

Socialekreterare kan till exempel besöka skolorna och informera personalen där om socialtjänstens verksamhet. Vidare kan en socialekreterare informera på barnavårdscentralen om socialtjänstens ansvar och möjlighe-

---

⁴ Prop. 1996/97:124 s. 100

⁵ Prop. 1996/97:124 s. 105

⁶ Prop. 1996/97:124 s. 107

ter att hjälpa barnfamiljer. Föräldrar kan redan där få information om socialtjänsten och dess möjligheter att bistå familjer och barn och föräldrarna kan då själva söka stöd och hjälp.

Även allmänheten och de myndigheter som inte är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL behöver få information om den rekommendation att anmäla som finns.

Anmälan om missförhållanden

För att socialnämnden ska få information om sådana förhållanden som *kan innebära* att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd har olika myndigheter och där anställda samt vissa yrkesutövare inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL skyldighet att genast till socialnämnden anmäla sådana förhållanden. Anmälningsskyldigheten kompletteras i *fjärde* stycket med en uppgiftsskyldighet för de myndigheter, anställda och yrkesutövare som anges i *andra* stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är enligt *tredje* stycket skyldiga att genast anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om att barn utnyttjas sexuellt eller misshandlas i hemmet.

Anmälnings- och uppgiftsskyldigheten är en sådan bestämmelse som bryter sekretess mellan myndigheter.⁷ Vidare bryts tystnadsplikten för dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt socialtjänstlagen,⁸ enskild familjerådgivning⁹ samt verksamhet inom LSS-området.¹⁰ Likaså bryts tystnadsplikten för den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen inom den enskilda hälso- och sjukvården.¹¹

Allmänheten uppmanas genom en särskild bestämmelse i *första* stycket i samma paragraf att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Även myndigheter och anställda och yrkesutövare som inte omnämns som anmälningsskyldiga i *andra* stycket bör anmäla till socialnämnden i den mån sekretess eller bestämmelser om tystnadsplikt inte hindrar dem. Se vidare kap. 2, *Uppmaning till alla att anmäla*.

En anmälan till en socialnämnd kan göras utan att den berörda familjen eller den unge informeras i förväg och kan inte heller överklagas.

---

7 14 kap. 1 § *andra* meningen sekretesslagen (1980:100), SekrL

8 15 kap. 1 § SoL

9 15 kap. 2 § SoL

10 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

11 2 kap. 8–9 §§ lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, LYHS

14 kap. Anmälan om missförhållanden

1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman.

Vad är en anmälan?

Alla uppgifter, såväl skriftliga som muntliga, som kommer till socialnämndens kännedom om att ett barn kan befaras fara illa bör ses som en anmälan.

Vad innebär en anmälan?

Socialnämnden är alltid skyldig att ta ställning till vad de lämnade uppgifterna kan innebära och inleda en utredning om förhållandena kräver det. Den myndighet eller den person som har gjort en anmälan kan inte återta den. Av 14 kap. 1 § fjärde stycket socialtjänstlagen följer att den som har gjort en anmälan är skyldig att informera nämnden när förhållandena har ändrats. Detsamma gäller för den som har lämnat uppgifter som senare visar sig vara felaktiga. Nämnden kan då snabbt avsluta utredningen, eller besluta att inte inleda en utredning, under förutsättning att det inte finns någon annan anledning till att utredningen måste fortsätta eller att den ska inledas. Ett exempel kan vara en anmälan från ett sjukhus om att ett barn kommit dit med en skada som kan tyda på att barnet blivit utsatt för misshandel. Vid en närmare medicinsk undersökning av barnet visar det sig emellertid att skadan har en helt naturlig förklaring. Detta bör sjukhuset underrätta nämnden om.

Andrahandsuppgifter

Uppgifter i en anmälan kan vara uppgifter som den enskilde inte själv iakttagit utan som denne fått del av genom annan person, andrahandsuppgifter. Dessa uppgifter kan vara av den karaktären att de ger en signal om missförhållanden om ett barn. Att från socialtjänstens sida saklöst avvisa uppgifter i andra hand kan innebära risker för ett enskilt barn. Andrahandsuppgifter behandlas på samma sätt som andra uppgifter.

---

2. Uppmaning till alla att anmäla

Vi har alla ett ansvar för att barn inte ska behöva fara illa eller riskera att utvecklas ogynnsamt. Det finns därför en lagstadgad rekommendation till var och en att anmäla olika förhållanden om barn som *kan innebära* att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Var och en bör därför anmäla sådana förhållanden till nämnden.

En anmälan bör göras inte bara då någon känner till att ett barn behandlas på sådant sätt att fara uppkommer för barnets hälsa eller utveckling utan redan då det finns *grundad anledning* att misstänka att så är fallet.¹² Socialnämnden behöver få information om sådant som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd både när barnet far illa i hemmet och när fara för den unges hälsa eller utveckling föreligger utanför hemmet. Det kan vara fråga om ett barn som inte får sina grundläggande fysiska eller psykiska behov tillgodosedda, är otillräckligt klädd, är ute sent på kvällar utan tillsyn, ofta lämnas ensam hemma eller visar tecken på att inte må bra. När det gäller äldre barn kan det vara fråga om en ung människa som annat än tillfälligtvis vistas i en s.k. knarkarkvart eller annan missbrukarmiljö eller en ung människa som prostituerar sig eller uppträder på sexklubb.

Med hemmet avses såväl föräldrahemmet som annat hem där barnet stadigvarande vistas.¹³

En utförligare beskrivning på situationer då barn kan fara illa finns i kap. 5, avsnittet *När ska en anmälan göras?*

Risken för att anmälningsuppmaningen medför att anmälningar görs i onödan bör inte överbetonas. Socialnämnden torde i de flesta fall, när uppgifterna är obefogade, kunna avskriva ärendet utan att någon integritetskränkande åtgärd vidtagits.¹⁴ Om anonyma anmälningar och möjligheten att sekretessbelägga anmälares namn, se kap. 8, avsnittet *Anonyma anmälningar* och kap. 12, *Sekretesskydd för anmälare*.

---

¹² Prop. 1996/97:124 s. 189

¹³ Prop. 1989/90:28 s. 108

¹⁴ Prop. 1996/97:124 s. 105

Vem är ”var och en?”

Med var och en avses ”allmänheten” som t.ex. grannar, släktingar eller idrottsledare. Anmälningsuppmaningen till var och en avser också sådana myndigheter och yrkesverksamma som inte omfattas av anmälningskyldigheten i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL. Av 14 kap. 1 § *första* stycket socialtjänstlagen följer att myndigheter och anställda som inte är skyldiga att anmäla enligt *andra* stycket samma paragraf bör anmäla till socialnämnden, om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn kan behöva skydd av nämnden. Detta förutsätter att det är möjligt med hänsyn till bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt. Se vidare kap. 3, avsnittet *Myndigheter och yrkesverksamma som inte omfattas av anmälningskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL*.

---

3. Anmälningsskyldiga myndigheter och anställda vid dessa myndigheter

Inledning

I 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL anges en skyldighet för vissa myndigheter och anställda vid sådana myndigheter att genast anmäla till socialnämnden något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. I *fjärde* stycket samma paragraf kompletteras anmälningsskyldigheten med en uppgiftsskyldighet för de myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i *andra* stycket.

Anmälningsskyldigheten för dem som är verksamma inom familjerådgivning regleras i *tredje* stycket. Se kap. 7, *Anmälningsskyldighet för familjerådgivning*.

Anmälningsskyldiga myndigheter

Anmälningsskyldigheten gäller myndigheter vilkas verksamhet berör barn och ungdom. Med detta avses myndigheter och befattningshavare som typiskt i sin verksamhet kommer i kontakt med barn och ungdomar och deras förhållanden på ett sådant sätt att de kan få indikationer om att ett barn far illa.¹⁵ Här avses främst åklagar- och polismyndigheter, skolmyndigheter, psykisk barn- och ungdomsvård, barnavårdscentraler och verksamheter som finns inrättade för allmän ungdomsvård.¹⁶ Från och med den 1 juli 2003 omfattas även myndigheter inom kriminalvården och rättspsykiatriska avdelningar inom Rättsmedicinalverket samt anställda inom dessa myndigheter av 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL.

Många av de yrkesgrupper som möter barn i deras vardag känner inte till socialtjänstlagens bestämmelser. För att det inte ska råda något tvivel om vilka som omfattas av anmälningsskyldigheten har den 1 juli 2003 en hänvisning till 14 kap. 1 § SoL förts in i

- 1 kap. 2 a § *andra* stycket skollagen (1986:1100), SkoL,
- 2 f § *andra* stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL,

---

¹⁵ Prop. 1996/97:124 s. 106

¹⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 537 och prop. 1989/90:28 s. 102

- 3 § fjärde stycket tandvårdslagen (1985:125), TandvårdsL,
- 2 kap. 2 § tredje stycket lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, LYHS,
- 3 § andra stycket polislagen (1984:387), PolisL,
- 5 § tredje stycket lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, KvaL,
- 27 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
- 14 a § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning.

Myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Hälso- och sjukvården i offentlig regi bedrivs framförallt av landsting och kommuner. Alla *myndigheter inom hälso- och sjukvården*, oberoende av om deras verksamhet riktar sig till barn eller inte, omfattas av bestämmelsen i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL. Det har alltså ingen betydelse om verksamheten enbart riktar sig till vuxna. Exempel på sådana verksamheter som uteslutande riktar sig till vuxna men som är anmälningsskyldiga, är vuxenpsykiatriska kliniker och mottagningar i öppenvård för vuxna missbrukare.

Exempel på sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet som berör barn och ungdom är BUP/PBU, ungdomsmottagningar och skolhälsovård.

Myndigheter inom *socialtjänsten* är de nämnder som avses i 2 kap. 4 § SoL samt Statens institutionsstyrelse. Även här gäller att myndigheter inom socialtjänsten är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL även om deras verksamhet riktar sig enbart till vuxna. Exempel på sådan verksamheter är kommunalt drivna hem för vård eller boende för vuxna.

När det gäller skyldigheten att informera inom den egna socialnämnden, se avsnittet *Tjänstemän inom den egna socialnämnden*.

Ledamöter i hälso- och sjukvårdsnämnder eller de kommunala nämnder som utgör styrelse för det offentliga skolväsendet är en del av myndigheten. I och med att myndigheten har anmälningsskyldighet har också ledamöterna som representanter för myndigheten anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL.

Myndigheter som bedriver verksamhet enligt LSS

Verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, berör barn och ungdom varför de omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL.

Myndigheter inom skola och barnomsorg

Kommunala nämnder som ansvarar för förskoleverksamhet, skolbarnsom-

sorg och skolformerna inom det offentliga skolväsendet såsom förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och särskola, är sådana myndigheter som är skyldiga att anmäla till socialtjänsten. Detsamma gäller de statliga styrelserna för specialskolan och sameskolan. Om kommunen inrättat en särskild nämnd för vuxenutbildningen, dvs. komvux, sårvox och svenska för invandrare (sfi), omfattas inte den av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL utan av rekommendationen i *första* stycket. Om denna verksamhet däremot lyder under samma nämnd som det offentliga skolväsendet för barn och ungdom omfattas den av anmälningsskyldigheten.

Polis- och åklagarmyndigheter

Enligt 3 § polislagen (1984:387), PolisL, åligger det polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Skyldigheten enligt 3 § PolisL gäller dock myndigheten som sådan och inte de enskilda polismännen. Dessa omfattas däremot av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL.

Myndigheter inom kriminalvården

Barn med frihetsberövade föräldrar kan ofta antas behöva någon form av stöd från socialnämndens sida. Det är därför nödvändigt att kriminalvården uppmärksammar socialtjänsten på dessa barn. Det förekommer ibland att en person som döms till fängelse inte tidigare varit gripen av polis eller varit häktad. Det kan också bli ett uppehåll mellan häktning och fängelsevistelse. I sådana fall finns risk för att ett barns behov av stöd och skydd inte kommer till socialtjänstens kännedom. Lika viktigt är att de som är anställda inom frivården och som fungerar som t.ex. övervakare, uppmärksammar och anmäler sin kännedom om barn som far illa. Det kan finnas skäl för kriminalvården att uppmärksamma socialtjänsten på att en intagen i anstalt står inför frigivning. Anstaltspersonalen kan till exempel bedöma att det finns risk för att en person som avtjänat straff för familjerelaterad våldsbrottslighet kommer att fortsätta utöva våld mot sin familj efter frigivningen och att barnen då riskerar att fara illa. Personalen kan också bedöma att den frigivne inte kommer att klara av att ta hand om sina barn eller kanske till och med utöva våld mot dem i samband med umgänge. Ytterligare en situation där det kan vara aktuellt att göra en anmälan till socialtjänsten är om anställda inom kriminalvården får kännedom om att barn vistas i missbrukarmiljöer eller miljöer som av annan anledning är olämpliga eller skadliga för barn. Att en intagen avtjänat ett långt fängelsestraff och inte träffat sina barn på lång tid kan också utgöra ett skäl för anmälan. I en sådan situation kan barnet under

vissa omständigheter behöva något slags stöd från socialtjänstens sida.¹⁷

Rättsmedicinalverkets rättspsykiatriska undersökningsverksamhet

Även Rättsmedicinalverkets rättspsykiatriska undersökningsverksamhet och där anställda omfattas av *anmälnings- och uppgiftsskyldigheten* från och med den 1 juli 2003.

Andra myndigheter

Migrationsverket och Pliktverket och där anställda är exempel på sådana myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom och som därmed omfattas av anmälningskyldigheten i *andra* stycket.

Anställda hos myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom

Anställda

Anmälningskyldigheten gäller inte bara för myndigheten som sådan utan även för dem som är *anställda* vid myndigheten. *Med anställda avses arbetstagare¹⁸ som har anställningsavtal med de myndigheter som anges i 14 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen. Detta gäller oberoende av vilka arbetsuppgifter dessa arbetstagare utför, dvs. även om de har administrativa eller praktiska uppgifter som inte direkt berör myndighetens verksamhet.* När det gäller personer som är *uppdragstagare* med uppdragsavtal, se avsnittet nedan om *uppdragstagare*.

I skolan, förskolan eller skolbarnsomsorgen är det inte bara lärarna och omsorgspersonalen som omfattas av bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL utan även t.ex. vaktmästare och servicepersonal i skolmatsalen.

Vid ett sjukhus eller en vårdcentral omfattas inte bara läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster m.fl. av bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL utan också läkarsekreterare, vaktmästare och annan servicepersonal.

Inom socialtjänsten har socialchefer, socialsekreterare, anställda inom olika former av omsorg, vaktmästare och annan servicepersonal anmälningskyldighet. Detsamma gäller personer som arbetar som kontrakterade familjehem eller jourhem samt *anställda* som har till uppgift att vara kon-

---

¹⁷ Prop. 2002/03:53 s. 64

¹⁸ Om begreppet arbetstagare, se Ds 2002:56 s. 75

taktpersoner till dem som tillhör socialtjänstens målgrupper. Jämför dock nedan om kontaktpersoner som uppdragstagare. Personliga ombud för personer med psykiska funktionshinder är i de flesta fall anställda av kommuner och dessa har därmed skyldighet att anmäla.

Uppdragstagare

Den som har ett offentligt eller privat förtroendeuppdrag är i allmänhet inte att anse som anställd. Familjehemsföräldrar, kontaktpersoner och personliga assistenter enligt socialtjänstlagen eller LSS är exempel på personer som i regel är att anse som *uppdragstagare* och de omfattas därför inte av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL. Jämför ovan under anställda. Detsamma gäller gode män. Uppdragstagare omfattas dock av den allmänna rekommendationen i *första* stycket samma paragraf och bör anmäla i den mån sekretess eller bestämmelser om tystnadsplikt inte hindrar att uppgifter lämnas ut. Se vidare Allmänna råd från Socialstyrelsen (1991:4), Sekretess inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Sammanfattningsvis gäller att personer som är *anställda* dvs. är *arbetsstagare* och har ett anställningsförhållande med en anmälningsskyldig myndighet eller är verksamma i sådan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avses i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL är skyldiga att anmäla. Personer som har *uppdrag* av olika slag omfattas däremot inte av anmälningsskyldigheten i *andra* stycket utan av rekommendationen i *första* stycket samma paragraf. Bestämmelsen i *första* stycket är inte sekretessbrytande. Jämför 14 kap. 1 § SekrL. Detta innebär att sekretess eller tystnadsplikt kan hindra uppdragstagare från att göra en anmälan.

Det är därför viktigt att personer som knyts till en myndighet får tydlig information om vederbörande är anställd hos, eller har ett uppdrag av myndigheten och vilka regler om sekretess och tystnadsplikt som gäller i respektive fall.

Inhyrd personal

Personal som t.ex. sjukvårdshuvudmannen eller socialnämnden har hyrt in från något företag för att utföra olika arbetsuppgifter är inte anställda av myndigheten och omfattas inte av bestämmelsen om anmälningsskyldigheten i *andra* stycket. Det gäller t.ex. anställda vid olika bemanningsföretag. Anställda hos sådana företag kan dock omfattas av anmälningsskyldigheten om de är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Tjänstemän inom den egna socialnämnden

Anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL riktar sig inte formellt till anställda inom den socialnämnd till vilken anmälan ska göras. Personalen vid den egna myndigheten har självklart också skyldighet att informera den enhet eller sådana handläggare som handlägger ärenden om barn som riskerar att fara illa, dvs. oftast individ- och familjeomsorgen. Detta följer av anställningsförhållandet. Uppgifter som en tjänsteman inom t.ex. äldreomsorgen eller en missbruksgrupp får om ett barn som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, ska alltså genast lämnas över till ansvarig avdelning eller tjänsteman inom nämnden.¹⁹

Detsamma gäller för ledamöter i socialnämnden som har att till rätt enhet vidarebefordra uppgifter som han eller hon fått i egenskap av representant för nämnden.

Myndigheter och yrkesverksamma som inte omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL

Det finns myndigheter och yrkesverksamma som i sin verksamhet kan komma i kontakt med barn och ungdom utan att därför vara anmälningsskyldiga. Kronofogdemyndigheter, miljö- och hälsoskyddsmyndigheter, arbetsförmedling och de allmänna försäkringskassorna är några exempel på sådana myndigheter. *Av 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen följer att myndigheter och anställda som inte är skyldiga att anmäla enligt andra stycket samma paragraf bör anmäla till socialnämnden, om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn kan behöva skydd av nämnden. Detta förutsätter att det är möjligt med hänsyn till bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt.*

Generalklausulen

Bestämmelsen i 14 kap. 3 § SekrL, generalklausulen, gör det möjligt att lämna ut en sekretesskyddad uppgift till en myndighet, om det är uppenbart att intresset av att lämna ut uppgiften har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Generalklausulen är tillämplig på uppgiftslämnande såväl från en myndighet som från en enskild tjänsteman. En förutsättning för att kunna använda generalklausulen är att den får tillämpas av myndigheten och de som är anställda där. Generalklausulen får inte tillämpas inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. För dessa myndigheter gäller skyldigheten enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL jämfört med 14 kap. 1 §

---

¹⁹ JO 1993/94 s. 264

SekrL. Vid t.ex. en arbetsförmedling eller en försäkringskassa kan bestämmelsen i 14 kap. 3 § SekrL tillämpas. Det innebär att en anställd vid en arbetsförmedling eller försäkringskassa, efter en intresseavvägning, kan anmäla vad han eller hon i tjänsten fått reda på som kan innebära att ett barn far illa eller riskerar att fara illa.

Uppgift erhållen i tjänsten

Anställda vid en anmälningsskyldig myndighet är skyldiga att anmäla de uppgifter de får kännedom om i tjänsten. Vad de som privatpersoner får kännedom om innebär inte att de blir skyldiga att anmäla detta till socialnämnden, t.ex. om grannars eller bekantas barn. Däremot gäller i sådana fall att de enligt 14 kap. 1 § första stycket SoL bör anmäla förhållanden som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Anmälan till utlandet

Det kan hända att en familj flyttar till utlandet under en pågående barnavårdsutredning och socialnämnden befarar att barnet riskerar att fortsatt fara illa. Frågan är då om socialnämnden har möjlighet att med stöd av 14 kap. 1 § SoL anmäla till det andra landet om familjens förhållanden. I och för sig torde med ”socialnämnd” avses enbart socialnämnd i Sverige. Någon anmälnings- eller uppgiftsskyldighet torde därför inte finnas gentemot utländsk socialnämnd eller motsvarande. Enligt 1 kap. 3 § tredje stycket SekrL får emellertid en sekretesskyddad uppgift lämnas ut till en utländsk myndighet om uppgiften i motsvarande fall skulle få lämnas till en svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att lämna ut uppgiften. Om en svensk socialnämnd känner till en sådan omständighet som sägs i 14 kap. 1 § SoL om ett barn som flyttat till utlandet, finns det därför inte något hinder ur sekretessynpunkt att anmäla detta till den utländska socialnämnden eller motsvarande. Med hänsyn till barnets behov av skydd kan det även vara lämpligt att nämnden gör detta.²⁰

Socialnämnden kan kontakta Utrikesdepartementet²¹ för att få hjälp med att förmedla informationen till rätt myndighet i det aktuella landet.

---

²⁰ Jämför JO 2002/03 s. 273

²¹ Tel. 08-405 10 00

---

4. Anmälningsskyldighet inom enskild verksamhet

Vad avses med enskild verksamhet?

De som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom har anmälningsskyldighet. Även personer som är verksamma inom annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område har en sådan skyldighet.

De som bedriver enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område är anmälningsskyldiga oberoende av om deras verksamhet berör barn eller inte. Jämför kap. 3, *Anmälningsskyldiga myndigheter och anställda vid dessa myndigheter*.

Det är alltså *de som är verksamma* som har anmälningsskyldighet. Inte verksamheten som sådan.

*Med yrkesmässig verksamhet avses i dessa allmänna råd sådan verksamhet som bedrivs kontinuerligt och i förvärvssyfte.*²²

Enligt 13 kap. 1 § inkomstskattelagen, IL, (tidigare 21 § kommunalskattelagen) avses med näringsverksamhet förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt. Frågan är om verksamheten även ska drivas i vinstsyfte. Enligt Regeringsrätten²³ gäller att avsaknad av vinstsyfte inte behöver hindra att verksamheten betraktas som näringsverksamhet (rörelse) förutsatt att den inte har alltför begränsad omfattning.

En verksamhet som enligt 7 kap. 1 § SoL behöver länsstyrelsens eller en kommuns tillstånd för att få drivas, t.ex. ett HVB eller en förskola, omfattas av bestämmelserna i 14 kap. 1 § *andra* och *fjärde* styckena SoL även om den drivs av en ideell förening.

Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom

Verksamhet som bedrivs enligt LSS eller som fristående skolor, förskolor och skolbarnsomsorg och föräldrakooperativ är exempel på sådan yrkes-

---

²² Prop. 1996/97:124 s. 146

²³ RÅ 1998 Ref. 10

mässigt bedriven verksamhet inom den enskilda sektorn som berör barn och ungdom och där verksamma därmed har anmälningsskyldighet.

Yrkesmässigt bedriven enskild hälso- och sjukvård

Enskild hälso- och sjukvård är privata sjukhus och privata polikliniska mottagningar av olika slag. Hit hör även apotek och privat företagshälsovård. Alla yrkeskategorier²⁴ som arbetar inom sådan verksamhet omfattas av bestämmelsen om anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1 § *andra* stycket SoL. Inom hälso- och sjukvården och tandvården kan yrkesutövare bedriva verksamhet utan att vara anställda. Även de omfattas av *anmälningsskyldigheten*.

Skyldigheten att anmäla är kopplad till den som är verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild hälso- och sjukvård. Förutom hälso- och sjukvårdspersonal kan även annan personal vara verksam där, t.ex. läkarsekretärer, vaktmästare och annan servicepersonal. Även den personalen omfattas av anmälningsskyldigheten.

Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet på socialtjänstens område

Exempel på sådan verksamhet är privata hem för vård eller boende för såväl barn som vuxna. Ett annat exempel är sådan verksamhet som bedriver konsulentstöd/förstärkt familjehemsvård för barn eller vuxna. Det finns även sådana som förmedlar jourhem och som därmed omfattas av bestämmelsen.

Trossamfund

Svenska kyrkan är sedan den 1 januari 2000 ett lagligen reglerat trossamfund vars verksamhet framgår av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. Verksamheten består enligt 4 § *andra* stycket i att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, vilket inte bedrivs i förvärvssyfte. Andra trossamfunds motsvarande verksamhet torde inte heller bedrivas i förvärvssyfte. Svenska kyrkan och andra trossamfund och där anställda torde därför endast omfattas av rekommendationen i 14 kap. 1 § *första* stycket SoL.

Den barn- och ungdomsverksamhet med kyrklig huvudman som drivs med tillstånd av länsstyrelse eller kommun har dock anmälningsskyldighet.

---

²⁴ 1 kap. 4 § LYHS

Ideell verksamhet som berör barn och unga

Utanför anmälningsskyldighetens område faller verksamhet som inte bedrivs yrkesmässigt, t.ex. inom BRIS och Rädda Barnen. De som vänder sig dit för att få råd eller stöd tar sannolikt ofta för givet att uppgifter som han eller hon lämnar inte förs vidare till olika myndigheter.²⁵ Däremot omfattas dessa verksamheter av rekommendationen i 14 kap. 1 § *första* stycket SoL. Detsamma gäller också t.ex. scout- och idrottsledare.

Kvinnojurer

Anställda vid kvinnojurer som drivs av socialtjänsten omfattas av 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL. Däremot torde ideellt drivna kvinnojurer endast omfattas av rekommendationen i *första* stycket samma paragraf.

Uppgifter erhållna i yrkesverksamhet

Anmälningsskyldigheten gäller bara uppgifter som någon fått del av inom den yrkesmässigt bedrivna verksamheten. Det yrkesutövaren får reda på utanför sin yrkesverksamhet är inte sådana uppgifter som han eller hon har skyldighet att anmäla till socialnämnden, men väl har möjlighet att anmäla enligt rekommendationen i 14 kap. 1 § *första* stycket SoL.

---

²⁵ Prop. 1996/97:124 s. 106 f

---

5. Vad ska anmälas?

Inledning

Bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL gäller barn, dvs. den som är under 18 år. Anmälningsskyldigheten gäller inte ofödda barn. Se även kap. 1, avsnittet *Vad avses med barn? Däremot finns en möjlighet för myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att i vissa fall utbyta information till skydd för ofödda barn, se kap. 10, Skydd för ett väntat barn.*

När ska en anmälan göras?

Det är barnets behov som ska vara utgångspunkten i en anmälningssituation. En anmälan ska enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL göras *genast* till socialnämnden om något som *kan innebära* att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten är inte kopplad till omständigheter som innebär att det är klarlagt att socialnämnden behöver ingripa till skydd för ett barn genom att omhänderta barnet eller vidta åtgärder utan samtycke från barnet och/eller vårdnadshavarna, utan en möjlighet att erbjuda barnet och familjen adekvat stöd eller hjälp.

Anmälan ska göras till socialnämnden om något gör att nämnden behöver ingripa till underårigs skydd. Med detta avses alla de fall då det kan antas att brister i omsorgen om en underårig eller något annat förhållande i hemmet medför fara för en underårigs hälsa eller utveckling och det kan finnas anledning för socialnämnden att bevaka den unges intressen, i sista hand med stöd av LVU.²⁶

Anmälningsskyldigheten avser alltså omständigheter som antingen kan kopplas till barnets miljö eller till barnets eget beteende. Se även kap. 2, *Uppmaning till alla att anmäla.*

Ordet ”skydd” kan föra tankarna till att anmälan endast ska göras vid tecken på mycket allvarliga missförhållanden. Så är emellertid inte fallet. Barn som inte får sina grundläggande behov tillgodosedda i hemmet eller av någon annan anledning far illa måste alltid uppmärksammas så att de kan få hjälp så tidigt som möjligt. Det viktiga är att socialnämnden får kännedom om sådant som kan innebära att det finns anledning att ingripa till ett

---

²⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 537

barns skydd. Anmälningsskyldighet inträder alltså redan vid *misstanke* om att något förhållande föreligger som *kan innebära* att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Det är ofta svårt för personer utanför socialtjänsten att avgöra när skyldigheten att anmäla inträder och det är inte ovanligt att förhållandena blir så allvarliga att LVU blir tillämplig innan anmälan görs. Om uppgifterna är svårbedömda eller obestyrkta men ändå tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp och stöd från socialtjänstens sida ska de anmälas. Det är sedan socialnämndens ansvar att undersöka vilken grund som kan finnas för uppgiften och utreda det eventuella behovet av åtgärder.²⁷ Frågan om vilka omständigheter som ska föreligga för att anmälningsskyldighet ska inträda måste givetvis avgöras från fall till fall.²⁸

Socialtjänstkommittén²⁹ anförde i sitt huvudbetänkande följande:

Enligt vår uppfattning är det viktigt att socialtjänsten så snart som möjligt får kännedom om misstanke att barn far illa. Enligt vår mening har socialtjänsten de bästa förutsättningarna att ta ställning till vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas både på kort och lång sikt med anledning av de uppgifter som kommer in till socialtjänsten. Att överlämna åt den enskilde tjänstemannen att bedöma om och när en anmälan skall göras anser vi inte vara förenligt med vad barnets bästa kräver. Tjänstemän inom andra verksamheter har inte samma möjligheter som socialtjänstens personal att skaffa sig en helhetsbild över barnets situation. En sådan ordning torde inte heller gagna integritets- och rättsäkerhetsintressena.

Det finns däremot inte något som hindrar att anmälaren i samband med sin anmälan redovisar sin syn på hur ett barn kan skyddas i den aktuella situationen. Det ligger i sakens natur att förutsättningarna för att tillgodose barnets behov skiftar beroende på var barnet vistas och vari utsattheten består.³⁰

JO³¹ har uttalat:

Bestämmelsen om anmälan m.m. har tillkommit för att tillförsäkra barn ett erforderligt skydd. Det kan inte undvikas att det i vissa fall förekommer anmälningar som för de anhöriga framstår som opåkallade. Jag har förståelse för att de personer som känner sig orätmätigt utpekade i en anmälan blir upprörda. Med hänsyn till syftet med bestämmelserna är att skydda barn måste dock i viss utsträckning de olägenheter som uppkommer accepteras.

27 Prop. 1996/97:124 s. 106.

28 JO 1993/94 s. 264

29 SOU 1994:139 s. 476

30 JO 1995/96 s. 247

31 JO 1996/97 s. 268

JO³² har redovisat ett fall där en förskollärare kontaktat socialnämnden och uppgivit att hon misstänkte att en flicka blivit utsatt för sexuella övergrepp. Hon hade emellertid inte velat uppge flickans namn. I stället hade hon kontaktat skolpsykolog och läkare vid BUP-kliniken. Efter läkarundersökningen framkom det att det inte längre fanns några misstankar om att flickan utsatts för sexuella övergrepp. Trots detta riktade JO kritik mot förskolläraren för att hon inte redan då hon tog kontakt med skolpsykolog och BUP-läkare gjorde en anmälan till socialnämnden. Genom att ta dessa kontakter måste hon haft kännedom eller haft en misstanke om något som kunde innebära att socialnämnden behövde ingripa till flickans skydd. Då var hon också skyldig att i det första momentet göra anmälan till socialnämnden, trots att någon anmälningsskyldighet inte längre fanns kvar när läkare undersökt flickan.

Vilka uppgifter ska anmälas?

Regeringen har understrukit vikten av att det råder en samsyn rörande situationer och förhållanden som påverkar barns och ungas livsvillkor negativt. I propositionen³³ lämnas en beskrivning av olika situationer när barn riskerar att fara illa som kan tjäna som ett verktyg eller hjälpmedel när en anmälan till socialnämnden övervägs.

När barn riskerar att fara illa

Det finns flera skäl att exemplifiera olika situationer när ett barn far eller riskerar fara illa. Det handlar om att förtydliga samhällets syn på olika situationer som gör att barn far illa, men också att skapa en gemensam plattform för olika berörda aktörer för att underlätta samverkan dem emellan. En sådan beskrivning blir även ett redskap för socialtjänsten i samband med konsultationer i en anmälningssituation och ger vägledning när man bör ingripa för barnets skydd. Det är inte möjligt att i detta sammanhang göra en fullständig beskrivning av vad som kan utgöra skadliga förhållanden för barn eftersom kunskaperna på området successivt förbättras men regeringen vill ändå redovisa det resonemang som Kommittén mot barnmisshandel har fört.

Regeringen vill understryka vikten av att det råder en samsyn rörande situationer och förhållanden som påverkar barns och ungas livsvillkor negativt. För att uppnå en sådan samsyn bör kommitténs beskrivning av situationer när barn riskerar att fara illa användas så att den kan tjäna som ett verktyg eller hjälpmedel för yrkesgrupper som arbetar med barn eller vuxna som i andra sammanhang möter barn. Den kan exempelvis underlätta när en anmä-

---

32 JO 1993/94 s. 264

33 Prop. 2002/03:53 s. 47 ff.

lan till socialtjänsten övervägs. Situationer när ett barn riskerar att fara illa kan vara t.ex. när barnet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov.

Fysiskt våld innebär att ett barn av någon annan orsakas kroppsskada, sjukdom, smärta eller blir försatt i vanmakt eller annat liknande tillstånd. Det kan innebära att en annan person slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, kastar, skakar, luggar, river eller biter barnet, trampar eller stampar på det eller tvingar in föremål i barnets mun. Det är också fysiskt våld och övergrepp att förgifta, bränna, skälla, riva, försöka dränka eller kväva barnet. Varje form av kroppslig bestraffning räknas som fysiskt våld. I flera former av sexuella övergrepp ingår fysiskt våld dels för att tvinga barnet till underkastelse, dels som del av övergreppet.

Psykiskt våld betyder att ett barn systematiskt, oftast under lång tid utsätts för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande. Även en enstaka allvarlig företeelse kan innebära att ett barn riskerar att fara illa.

Orimligt hårda bestraffningar, förlöjligande, hån, nedvärdering, avvisande, utfrysning, orimliga krav, påtvingad isolering från sociala kontakter och åldersanpassade aktiviteter eller konstant vägran att lyssna till barnets synpunkter är ytterligare exempel på psykiskt våld. Som exempel på nedbrytande behandling kan nämnas fostran till asocialt beteende eller kriminalitet. Att ett barn tvingas bevittna (se eller höra) våld i sin närmiljö eller leva i en miljö där våld och hot om våld förekommer ofta kan också göra att ett barn far psykiskt illa.

Sexuella övergrepp mot barn innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en annan person. Sexuella övergrepp innebär att personen utnyttjar barnets beroendeställning, att handlingen utgår från den personens behov, att handlingen kränker barnets integritet, att handlingen sker mot barnets vilja eller är en handling som barnet inte kan förstå, inte är moget för eller inte kan ge informerat samtycke till.

Det finns stor variation mellan handlingar som ryms i begreppet sexuella övergrepp. Lättare former av ickefysisk kontakt som verbala sexuella anspelningar, att någon blottar sig inför barnet eller att titta på pornografisk film/video tillsammans med barnet kan vara både obehagliga och skrämmande för barnet. Fysisk kontakt som t.ex. sexuellt betonade smekningar av bröst eller könsorgan inklusive onani på den andra personen är andra handlingar som begås av personer som utsätter barn för övergrepp. De allvarligaste formerna av sexuella övergrepp kan handla om fullbordade vaginala, anala eller orala samlag.

Kränkning innebär att barnets psykiska hälsa skadas eller äventyras, oftast under lång tid, genom att en person i ord eller handling behandlar barnet på ett nedlåtande sätt eller angriper barnets personlighet. Kränkningar kan ske genom att exempelvis på ett förnedrande sätt kommentera barnets utseende,

språk eller begåvning, förolämpa barnet fysiskt eller verbalt inför kamrater eller vuxna, läsa barnets dagbok frysa ut barnet eller liknande.

Att utsätta ett barn för fysiskt eller psykiskt våld eller sexuella övergrepp är alltid kränkande.

Fysisk försummelse innebär att barnets vårdnadshavare, oftast under lång tid, skadar eller äventyrar ett barns fysiska hälsa eller utveckling genom att underlåta att ge barnet god fysisk omsorg.

Bristande omsorg (SoS:s markering) gäller alla aspekter av ett barns fysiska hälsa och utveckling, dvs. hygien, kost och omvårdnad, årstidsanpassade kläder, möjlighet till vila och sömn, skydd och husrum, tillsyn, förebyggande hälsovård, medicinsk vård inklusive tandvård samt skydd mot olycksrisker eller skadlig exponering. Till skadlig exponering räknas t.ex. att återkommande vara utsatt för skadligt hög bullernivå, att vistas i miljöer med droganvändning eller hög alkoholkonsumtion.

Psykisk försummelse är när barnets psykiska hälsa skadas eller äventyras, oftast under lång tid, genom att ett barns grundläggande behov av t.ex. uppmärksamhet, tillhörighet, fostran, vägledning, stimulans och utveckling inte tillgodoses.

Regeringen inser, i likhet med bl.a. Justitieombudsmannen, Hovrätten för Nedre Norrland, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet och Socialstyrelsen de svårigheter som kan uppstå om man använder ordet barnmisshandel för att beskriva de olika situationer som kan innebära att barn far illa eftersom det riskerar att förväxlas med straffrättens misshandelsbegrepp. Att då, som till exempel Barnombudsmannen och Brottsoffermyndigheten förordar, låta begreppet barnmisshandel avspeglas i brottsbalken är inte möjligt. Regeringen vill dock med ovan förda resonemang markera vikten av att det finns en samsyn om begreppet ”barn som far illa” och om situationer där barn riskerar att fara illa och där det är berättigat att samhället griper in för att skydda och hjälpa barnet.

Att en händelse inträffat långt tillbaka i tiden är ingen garanti för att socialnämnden inte har anledning att ingripa till barnets skydd. Händelsen som sådan kan vara av den arten att barnet behöver socialnämndens insatser för att kunna bearbeta den. Ibland kanske händelsen pekar på att situationen i familjen fortfarande är riskfylld för barnet, trots att den inträffat för länge sedan. Det kan t.ex. vara fråga om ett sexuellt övergrepp som skett för länge sedan. Om en anmälan ska göras i sådana fall måste avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Skyldigheten att anmäla är absolut

Skyldigheten att anmäla är absolut i den meningen att den inte får bli föremål för övervägande av den anmälningsskyldige själv.³⁴ En bedömning om socialnämnden behöver ingripa kan inte göras av någon annan myndighet än denna. Anmälningsskyldigheten avser inte bara sådana fall då det finns anledning att vidta tvångsåtgärder, utan över huvud taget alla fall då det kan finnas anledning för socialnämnden att utreda barnets behov av skydd.

Den som gjort de aktuella iakttagelserna angående ett barn kan ibland behöva samråda med sin arbetsledning vid myndigheten innan han eller hon tar ställning till om en anmälan ska göras eller inte. I sådant fall har såväl den anställde som dennes överordnade kunskap om de förhållanden som omfattas av anmälningsskyldigheten. Att en överordnad vid myndigheten också känner till sådana förhållanden som innebär att en anmälan till socialnämnden ska göras medför inte att den underordnade tjänstemannen är fråntagen sin skyldighet att anmäla. Tjänstemannens egna ansvar för att se till att en anmälan verkligen görs kvarstår även om en överordnad person åtar sig detta eller eventuellt förbjuder honom eller henne att kontakta socialnämnden.

JO³⁵ har uttalat att anmälningsskyldigheten är absolut för varje myndighet för sig. Det är inte möjligt att hänvisa till att det åligger en annan myndighet att göra anmälan.

Möjlighet att konsultera socialnämnden eller att samråda med kolleger

Anmälan ska göras genast. Det är dock en grannlaga uppgift att bedöma om en anmälan ska göras eller inte. Det är ofta svårt för personer utanför socialtjänsten att avgöra när skyldigheten att anmäla inträder. För att kunna ta ställning till om förhållandena är sådana att det finns en skyldighet att anmäla finns det ett visst utrymme för konsultationer med socialtjänsten. Den som överväger att göra en anmälan kan konsultera nämnden innan en anmälan görs. Detta kan göras utan att barnets identitet röjs.³⁶ Konsultationen innebär att den som är osäker på om en anmälan ska göras eller inte kan diskutera den aktuella situationen och få vägledning och stöd för att kunna gå vidare. Socialtjänsten kan förklara för den anmälningsskyldige hur han eller hon ska informera föräldrarna om det nödvändiga i att socialtjänsten får del av de iakttagelser som gjorts och att socialnämnden har en skyldighet

---

34 JO 1995/96 s. 247

35 Dnr 1101-2002

36 Prop. 1996/97:124 s. 106

att utreda om förhållandena är sådana att barnet och föräldrarna behöver stöd och hjälp. Föräldrarna kan då också själva kontakta socialnämnden och be om hjälp. Om namnet på ett barn som kan befaras fara illa nämns under konsultationen, har socialnämnden fått sådan information att den måste ta ställning till om en utredning ska inledas eller inte.

Det är som regel lämpligt att den som gör en anmälan enligt 14 kap. 1 § andra eller tredje stycket socialtjänstlagen själv informerar vårdnadshavarna om varför en anmälan görs. Det finns dock ingen skyldighet att informera familjen innan en anmälan görs.

En anmälningsskyldig person kan ibland också behöva samråda med mer erfarna kolleger på arbetsplatsen för att kunna få klarlagt om iakttagelserna över huvud taget är sådana att anmälningsskyldighet gäller.

En konsultation eller ett samråd får dock inte medföra att en anmälan fördröjs, särskilt då omständigheterna är sådana att det man misstänker är allvarligt. Det går inte att motivera en avvikelse från kravet på att anmälan ska göras ”genast” med att den anmälningsskyldige kände sig tvingad att vara säker på att omständigheterna var sådana att socialnämnden hade anledning att ingripa till barnets skydd.

Anmälaren kan behöva stöd

Den som har en skyldighet att anmäla kan många gånger befinna sig i en besvärlig situation. Anmälaren känner oro för ett barn men är samtidigt orolig för att ”ställa till det” för barnet och familjen. En naturlig fråga är vad följderna av en anmälan kan bli. Anmälaren kan befara att barnets föräldrar kan bli aggressiva eller t.o.m. hotfulla eller att de väljer att ta barnet från t.ex. förskolan för att förhindra vidare insyn. En pågående behandling inom barn- och ungdomspsykiatri kan riskera att avbrytas då den unge känner sig sviken och förrådd av personalen.

En anmälare kan behöva stöd av sina kolleger eller sin arbetsledning vid en anmälan. I ärenden där det finns en risk för att den anmälda reagerar med aggressivitet eller hot om våld förekommer det att flera personer som iakttagit det anmälda förhållandet skriver under en gemensam anmälan. I vissa skolor är det rutin att det är rektor som står för anmälan. Även inom många förskolor och fritidshem samt inom hälso- och sjukvården är det föreståndaren, klinikchefen eller verksamhetschefen som skriver under anmälan. Oavsett vilken metod som väljs är det den som känner till omständigheterna som alltid har ett personligt ansvar för att anmälan görs. Det är också den som är närmast barnet som har de bästa kunskaperna om barnet och därmed också bäst kan bedöma barnets situation. Det går aldrig att fränsäga sig sitt ansvar med hänvisning till att det var någon annan som skulle göra anmälan.

Det är viktigt att arbetsledningen är observant på personalens behov av handledning och stöd i en anmälningssituation. **Arbetsledningen på respektive arbetsplats bör utarbeta rutiner för det stöd den som är anmälningsskyldig kan behöva i samband med att en anmälan övervägs eller har gjorts.**

Rutiner för anmälan

En förutsättning för ett bra samarbete kring utsatta barn är att olika myndigheter och enskilda verksamheter har respekt för och känner till varandras kompetens. Det är lätt att ha alltför stora förväntningar på vad andra kan göra. Det kan också vara lätt att nedvärdera andras kompetens. Ett bra sätt att överbrygga dessa svårigheter är att ha ett upparbetat samarbete så att de olika myndigheterna eller enskilda verksamheterna känner och har tilltro till varandra.

Mycket kan underlättas om det finns klara rutiner och handlingsplaner för hur och till vem en anmälan ska göras. **Vid myndigheter och yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter, där de anställda är skyldiga att anmäla, bör det finnas rutiner för hur en anmälan skall göras. Den som har ansvaret för verksamheten bör förvissa sig om att all personal känner till när och hur en anmälan skall göras. En aktuell adress- och telefonlista till ansvariga på socialnämnden, socialjouren, om sådan finns, och polisen bör alltid finnas tillgänglig.** Det får aldrig råda någon tvekan om till vem en anmälningsskyldig ska vända sig.

---

6. En anmälan får aldrig underlåtas

Inledning

Det är socialnämnden som har det yttersta ansvaret för barns välfärd när den ordinarie vårdnadshavaren av något skäl sviktar i sina uppgifter. Socialnämnden ansvarar för att vidta de åtgärder som kan vara nödvändiga i det enskilda fallet. Nämnden är också den myndighet som har den överblick som krävs för att bäst kunna vidta erforderliga åtgärder till skydd för ett barn. Socialnämnden intar en särställning i förhållande till andra myndigheter genom att den inte bara är en servicemyndighet utan även har möjlighet och skyldighet att utreda de problem som är knutna till ett barns sociala situation, i familjen eller på andra håll. När information från olika håll sammanställs hos socialtjänsten ökar möjligheterna att få en klar bild av barnets situation.

Detta förutsätter att nämnden får den information som en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL syftar till. Den anmälningsskyldighet som vissa myndigheter och där anställda och vissa privata yrkesutövare har är absolut och får inte bli föremål för överväganden av tjänstemännen eller yrkesutövarna själva. En anmälan *ska* göras då en person får kännedom om något som *kan innebära* att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.³⁷ Det är socialnämnden och ingen annan myndighet som ska bedöma vilka insatser som behövs i ett enskilt ärende.

Hälso- och sjukvård

Inom den barn- och ungdomspsykiatriska verksamheten (PBU/BUP) väcks då och då frågan om inte den egna organisationen har bättre eller lika bra förutsättningar att hantera barnets problem som socialtjänsten har.

De föräldrar eller barn som vänder sig till PBU/BUP har oftast någon form av problem. Det har dock inte varit lagstiftarens mening att alla som söker sådan hjälp ska anmälas till socialtjänsten. Om barnet har en bra och frekvent kontakt med PBU/BUP och om PBU/BUP har tillräcklig kompetens för att lösa barnets problem kan detta vara en tillräcklig insats.

Personalen är dock alltid skyldig att göra en anmälan till socialnämnden

---

³⁷ JO 1995/96 s. 247

då förutsättningarna för en sådan är uppfyllda. Det går därför aldrig från hälso- och sjukvårdens sida att lova att inte anmäla uppgifter som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Likaså kan personalen komma att bli skyldiga att lämna uppgifter till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § fjärde stycket SoL. Se vidare kap. 11, *Skyldighet att lämna uppgifter*.

JO³⁸ har bl.a. uttalat sig om ett fall där en tolvårig flicka (J) var intagen på en BUP-klinik. Under utredningen på kliniken framkom att det på ett tidigt stadium av flickans vistelse där förelåg sådana misstankar om något missförhållande i hennes levnadssituation att anmälningsplikt till socialnämnden inträtt. JO delar inte de ansvariga läkarnas uppfattning att J varit skyddad från sexuella övergrepp i hemmet då hon var intagen på kliniken. JO delar inte heller läkarnas uppfattning att skyddsaspekten varit tillgodosedd eftersom det hela tiden varit fritt för föräldrarna att ta hem dottern. JO anför avslutningsvis:

BUP-kliniken har vidare som skäl för att inte anmäla saken till socialtjänsten anfört att man bedömde risken för nya suicidförsök vid en polisanmälan som mycket stor. Även om jag med hänsyn till patienten har förståelse för en sådan försiktighet utgör en sådan bedömning inte skäl att underlåta att göra en anmälan när anmälningsplikt väl inträtt. Det lämpligaste förfarandet hade varit att genom samtal i en s.k. samrådsgrupp söka uppnå en samordnad handlingslinje där bl.a. läkarnas bedömning av suicidrisken vid polisanmälan kunde beaktas. Myndigheterna inom samrådsgruppen hade då gemensamt kunnat komma fram till hur utredningen fortsättningsvis skulle ha drivits samt vilka åtgärder som i övrigt borde ha vidtagits. En sådan ordning hade sannolikt vidare medfört att förtroendet mellan sjukvård och socialtjänst hade blivit bättre än vad som uppenbarligen nu blev fallet.

I ett liknande ärende var frågan om anmälningskyldigheten var begränsad när det gällde ett barn som vistas på sjukhus. JO³⁹ uttalade i ärendet bl.a. följande:

Som regel kan man utgå från att barn som vistas på sjukhus inte befinner sig i en direkt risksituation utan där får det skydd mot övergrepp som anmälningsplikten syftar till. Det får därför förutsättas att en anmälan från sjukhuspersonal leder till diskussioner mellan sjukhuset och socialtjänsten om vilka åtgärder som kan vara erforderliga för att tillgodose barnets skyddsbehov och att en överenskommelse härom kan träffas mellan myndigheterna.

I detta fall var omständigheterna speciella genom att riskmiljön fanns inne på själva sjukhuset i barnets omedelbara närhet. Barnet svävade således i ständig fara att utsättas för ny misshandel. Som Socialstyrelsen redovisat är redan en misstanke om att barn utsätts för misshandel tillräcklig för att

---

38 JO 1993/94 s. 261

39 JO 1995/96 s. 247 Se även JO 1992/93 s. 391

anmälningsskyldigheten skall föreligga. De ständigt återkommande oförklarliga öronskadorna och övriga skador kan som Socialstyrelsen framhållit utgöra tillräcklig grund för en anmälan. Av remissvaren och utredningen i övrigt framgår att man inom sjukvården hade misstankar om att modern kunde ha förorsakat skadorna på (flickan). Även om man från sjukhusets sida ansett sig kunna ha en sådan kontroll över situationen att barnet inte var utsatt för någon reell fara, har anmälningsplikten redan inträtt. Som jag tidigare framhållit har tjänstemän som omfattas av anmälningsplikten enligt 71 § SoL (numera 14 kap. 1 § SoL, SoS anmärkning) ingen självständig prövningsrätt angående behoven av eventuella insatser från socialtjänstens sida. Det är således socialnämnden och ingen annan myndighet som skall bedöma behovet av ett ingripande med stöd av LVU eller andra åtgärder.

Det rör sig här om besvärliga bedömningsfrågor. Det kan inte heller krävas av hälso- och sjukvårdspersonalen att de i alla situationer kan göra en juridiskt sett helt korrekt bedömning huruvida de legala förutsättningarna för en anmälan föreligger. Utgångspunkten i en anmälningsituation måste emellertid även inom sjukvården vara barnets behov och inte hänsynen till föräldrarna. Detta kan leda till att en anmälan skall göras även i fall som i efterhand framstår som onödiga. Detta är emellertid i linje med lagstiftarens intentioner; det är nämnden som har att pröva vilket fog som finns för ingripande. Kritik för obefogad anmälan torde därför förutsätta att anmälan objektivt sett framstår som helt opåkallad.

Skolan

Personal i skolan kan anse att de arbetar med barnens problem med hjälp av elevvården. Det är dock viktigt att skilja på de skolrelaterade problem som barnet kan ha och de problem som beror på barnets sociala situation utanför skolan. Den unges skolproblem kan böttna i hur familjesituationen ser ut. Skolan har då inte de möjligheter och de resurser som krävs för att hjälpa barnet som socialtjänsten har. Skolan har i dessa fall en ovillkorlig skyldighet att anmäla.

JO⁴⁰ har uttalat att om en elev uteblir från skolan under en längre tid, ska skolan självfallet vidta åtgärder. Men det kan också vara aktuellt med åtgärder även från socialnämndens sida. Att en elev inte kommer till skolan kan medföra att skolan har skyldighet att göra en anmälan till socialnämnden. Att en anmälan görs innebär inte att skolan får åsidosätta de skyldigheter som skolan har när det gäller det rent elevvårdande arbetet. Att eleven får stöd inom skolans organisation är dock inte något som påverkar skyldigheten att göra en anmälan till socialnämnden. Den skyldigheten finns alltid när det är fråga om förhållanden som kan föranleda ett ingripande från socialtjänstens sida.

---

40 JO 2000/01 s. 466

---

7. Anmälningsskyldighet för familjerådgivning

Inledning

De som är verksamma inom familjerådgivning, såväl offentlig, kommunal som enskild, har anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *tredje* stycket SoL om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet. Anmälningsskyldigheten för dem som är verksamma inom familjerådgivningen är mer begränsad än vad som gäller för andra som är verksamma inom socialtjänsten.

Det familjerådgivaren får kännedom om i verksamheten

Familjerådgivare har skyldighet att anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet. Uppgiften kan komma från barnet eller någon annan, t.ex. föräldrar eller att en familjerådgivare själv gör sådana iakttagelser att han eller hon kan dra den slutsatsen.

För uppgifter som familjerådgivaren får kännedom om som privatperson finns det däremot inte någon anmälningsskyldighet. Eftersom familjerådgivaren inte har någon tystnadsplikt för uppgifter som han eller hon får kunskap om som privatperson gäller rekommendationen att anmäla sådana förhållandena till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § *första* stycket SoL.

Vad ska anmälas?

Misshandel kan vara såväl fysisk som psykisk. Vad som avses med fysisk respektive psykisk misshandel beskrivs närmare i kap. 5, *Vad ska anmälas?* Barn som åsett våld mellan sina föräldrar kan enligt den beskrivning som där ges betraktas som psykiskt misshandlade. Såväl misshandel som sexuella övergrepp måste ha skett i hemmet för att det ska finnas en anmälningsskyldighet. Med ”hemmet” avses såväl föräldrahemmet som annat hem där barnet stadigvarande vistas, t.ex. i ett familjehem.⁴¹ I de fall föräldrarna har

---

⁴¹ Prop. 1989/90:28 s. 108

gemensam vårdnad men bor på olika håll avses med ”hemmet” både moderns och faderns hem.

---

8. Hur görs en anmälan?

Inledning

Det finns inga regler om hur en anmälan ska göras. Den kan vara muntlig eller skriftlig. Oavsett om en anmälan görs muntligt, skriftligt eller anonymt ska den tas emot, dokumenteras och behandlas av socialnämnden. Rutiner för hur nämnden bör ta emot anmälningar redovisas i avsnittet *Att ta emot en anmälan*.

Skriftliga anmälningar

En skriftlig anmälan kan göras via brev, fax eller e-post. **En anmälan enligt 14 kap. 1 § andra eller tredje stycket socialtjänstlagen bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra.** Det ger också nämnden bättre möjligheter att kunna bedöma om nämnden vidtagit adekvata åtgärder med hänsyn till innehållet i anmälan. **I en akut situation, t.ex. då ett barn kommit in på ett sjukhus och personalen misstänker att barnet kan ha blivit misshandlat eller utsatt för ett sexuellt övergrepp, kan det vara nödvändigt att göra en anmälan per telefon. En sådan muntlig anmälan bör sedan bekräftas skriftligt.** JO⁴² har uttalat följande:

En anmälan som görs av en myndighet enligt 71 § SoL (numera 14 kap. 1 § SoL, SoS anmärkning) bör ske skriftligt. Bl.a. skapas då större garantier, särskilt när flera personer står bakom anmälan, för att allt relevant material lämnas. Det blir då även möjligt att i efterhand avgöra vem som svarar för de olika uppgifterna. Om saken är brådskande är det självfallet nödvändigt att anmälan görs muntligt. Den bör då bekräftas skriftligen i efterhand.

Muntliga anmälningar

Av allmänheten kan inte begäras att deras anmälningar ska göras skriftligt. Om någon ringer till nämnden och lämnar uppgifter om att man befärad att ett barn far illa eller befärad fara illa kan den som tar emot telefonsamtalet dock fråga anmälaren om denne kan skriva ned sin anmälan och skicka in den till nämnden. **En muntlig anmälan som tagits emot skall enligt 11 kap.**

---

42 JO 1996/97 s. 268. Se även JO 1992/93 s. 341 och JO dnr 1746-2000

5 § socialtjänstlagen dokumenteras. Socialnämnden bör se till att uppgifterna i den nedskrivna anmälan bekräftas av den som anmält. Detta bör också dokumenteras.

Ett SMS-meddelande är ett meddelande som via telefonförbindelse kan avläsas på en telefons display. Det kan visserligen ses som en form av skriftligt meddelande, men då det rent tekniskt finns svårigheter att överföra ett sådant meddelande till papper eller till något IT-medium kan inte SMS-meddelanden accepteras som fullvärdiga skriftliga meddelanden. Ett SMS-meddelande får därför behandlas på samma sätt som en muntlig anmälan.

Anonyma anmälningar

Med en anonym anmälan avses en anmälan där anmälaren inte uppger sitt namn. Om någon inom allmänheten vill vara anonym måste detta respekteras. Det finns inte något hinder för en anmälare att vara anonym. Den som tar emot en sådan anmälan kan dock försöka förmå anmälaren att uppge sitt namn utan att därför tvinga honom eller henne till detta. JO⁴³ har uttalat:

Även om man helst ser att anmälaren uppger sin identitet och öppet svarar för sina uppgifter, kan dock i valet mellan en anonym anmälan och ingen anmälan alls det förstnämnda många gånger vara att föredra. Också en anonym anmälan måste vinna beaktande, om den inte framstår som uppenbart ogrundad .... Av erfarenhet vet man att anonyma anmälare kan vara ute i trakasserings syfte och falska angivelser och eljest oriktiga påståenden får givetvis inte uppmuntras. En anonym anmälan måste därför behandlas med särskild försiktighet.

En anonym anmälan hanteras på samma sätt som där man känner till vem som gjort anmälan.

Det är angeläget att nämnden får möjlighet att kunna återkomma till anmälaren för att ställa kompletterande frågor. Den som tar emot en anmälan kan informera anmälaren om den möjlighet som finns att i vissa fall kunna hemlighålla vem som gjort en anmälan för den anmälda familjen. Några garantier för sekretesskydd kan dock aldrig lämnas. Se vidare kap. 12, *Sekretesskydd för anmälare*.

Ett annat sätt att få ytterligare uppgifter i ärendet är att be den anmälare som inte vill uppge sitt namn att återkomma efter några dagar. Ansvarig handläggare hos nämnden får då möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Om den som anmäler uppger sitt namn antecknas detta. Om anmälaren sedan begär att få vara anonym i förhållande till den anmälda, får frågan om

---

43 JO 1978/79 s. 178

sekretesskydd för anmälare prövas på sedvanligt sätt. Se vidare kap. 12, *Sekretesskydd för anmälare*. Det är inte anmälaren eller uppgiftslämnaren som bestämmer om sekretess ska gälla sedan han väl framträtt med namn. Även om anmälaren begär att få vara anonym är det lagt på vederbörande myndighet att pröva frågan och besluta i denna.⁴⁴

Den som är skyldig att anmäla enligt 14 kap. 1 § *andra* eller *tredje* styckena SoL får inte anmäla anonymt.

Att ta emot en anmälan

Socialnämnden bör ha rutiner för att kunna ta emot anmälningar på ett bra och korrekt sätt från såväl allmänheten som från dem som är skyldiga att anmäla så att

- det under kontorstid alltid finns personal för att ta emot anmälningar,
- den som ringer inte hänvisas till att återkomma vid ett senare tillfälle, och
- fastställda mottagningstider inte begränsar nämndens möjligheter att ta emot information om att ett barn kan behöva dess skydd.

Utanför kontorstid kan ett inspelat band lämna besked om vart den som ringer kan vända sig med sina uppgifter, t.ex. socialjour om sådan finns, eller polis. Det kan även vara lämpligt att ta upp inkomna samtal på band för senare avlyssning.

Återkoppling från socialtjänsten

Det har i många sammanhang framförts att en anledning till att anmälnings-skyldiga inte anmäler är att de inte får någon återkoppling från socialtjänsten.⁴⁵ Den som gör en anmälan till socialtjänsten om att ett barn misstänks fara illa är många gånger intresserad av att få veta att anmälan tagits emot och vad som sedan händer i ärendet. Erfarenheter visar att benägenheten att anmäla ökar om socialtjänsten lämnar någon form av återkoppling till anmälaren. Det är t.ex. många gånger lättare för förskolan, skolan m.fl. att stötta det barn som anmäls, om man har möjlighet till insyn i socialnämndens utredning.⁴⁶

Det är förståeligt att den som gjort anmälan vill veta vad som händer inom socialtjänsten för att kunna känna sig förvissad om att anmälan kommit fram

44 JO 1983/84 s. 247

45 Prop. 2002/03:53 s. 63

46 SOU 2001:72 s. 178

och att socialtjänsten utreder barnets förhållanden och söker bästa möjliga lösning. De hinder som finns för en sådan öppenhet är den stränga socialtjänstsekretessen. Vill inte föräldrarna att den som gjort anmälan skall få veta hur det går kan socialsekreteraren inte heller lämna ut några uppgifter. Socialtjänsten kan dock alltid bekräfta mottagandet av anmälan, vilket bör ske regelmässigt. Det kan vara viktigt att i samband med denna bekräftelse förklara att anmälaren inte är part och därför enbart kan få uppgifter om ärendets vidare handläggning och vidtagna åtgärder, om det står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde lider men.⁴⁷

Att återkoppling inte förekommer i någon större utsträckning är alltså en konsekvens av att bestämmelserna i 7 kap. 4 § första stycket SekrL hindrar socialnämnden att utan samtycke lämna ut uppgifter om enskilds personliga förhållanden. Om föräldrarna eller i förekommande fall den unge inte vill att den som gjort anmälan ska informeras, kan uppgifter som omfattas av sekretess inte utan vidare röjas. I vissa fall kan redan uppgiften om att nämnden har inlett en utredning vara av känslig natur. Huvudregeln är att sekretess gäller såväl mot andra myndigheter som mot enskilda. Socialnämnden har dock möjlighet att enligt 14 kap. 4 § SekrL lämna ut uppgifter under förutsättning att den enskilde samtycker. Den enskilde kan i detta fall vara både vårdnadshavare och barn. Allt efter barnets stigande ålder och mognad kan det bli aktuellt med samtycke både från barnet och vårdnadshavaren. Erfarenheten visar att vårdnadshavare sällan har något emot att olika myndigheter eller motsvarande samverkar i syfte att kunna hjälpa barnet och familjen på bästa sätt. Socialnämnden bör självklart sträva efter att få till stånd en sådan samverkan.

Sekretessbestämmelserna hindrar dock inte varje form av utlämnande av information från socialnämnden. **Socialnämnden bör till anmälaren bekräfta att anmälan tagits emot och av vem, och telefonnummer till denne. Svenska Kommunförbundet har tagit fram en blankett som kan användas för denna bekräftelse.**⁴⁸

En möjlighet att återkoppla information till anmälaren är att socialsekreteraren träffar den som gjort anmälan och den anmälda familjen tillsammans, om dessa går med på detta och det bedöms vara lämpligt i det enskilda ärendet. Vid ett sådant tillfälle kan klaras ut varför en anmälan gjorts och hur familjen ser på den. Socialsekreteraren kan då informera om sitt arbete och vilka insatser som barnet och familjen kan erbjudas.

---

47 Prop. 1996/97:124 s. 110 f

48 Kommentus blanketter 709 068

JO⁴⁹ har uttalat att:

... det finns fall där det kan vara en fördel för såväl socialtjänsten som för den som berörs av en utredning att den som gjort en anmälan eller lämnat uppgifter till nämnden deltar i ett möte. Det kan bidra till en fullständigare utredning samt även skapa en bättre förståelse hos den enskilde angående den utredning som nämnden bedriver. Som redan framgått krävs emellertid att den enskilde samtycker till ett sådant förfarande.

Om en anmälan gjorts av någon som är anmälningsskyldig är det många gånger nödvändigt att ta kontakt med anmälaren, t.ex. för att få mer information. Även detta kan ses som en återkoppling från socialtjänsten.

I den utsträckning det är nödvändigt för att socialnämnden ska kunna fullgöra sin verksamhet kan nämnden lämna ut sekretesskyddade uppgifter med stöd av 1 kap. 5 § SekrL.

---

49 JO dnr 1034-2001

---

9. Påföljd vid underlåtenhet att anmäla

Tjänstefel enligt brottsbalken eller disciplinpåföljd enligt lagen om offentlig anställning

Det finns inte någon särskild straffsanktion införd i socialtjänstlagen för den som inte fullgör sin anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *andra* eller *tredje stycket* SoL. En anmälningsskyldig anställd som låter bli att anmäla kan däremot dömas till ansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken eller disciplinpåföljd enligt 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA. Möjligheten att meddela disciplinpåföljd med stöd av LOA gäller inte anställda i kommuner och landsting.

Disciplinpåföljd med stöd av kollektivavtal

För dem som är anställda inom kommun och landsting kan i stället gälla att de kan få disciplinpåföljd med stöd av kollektivavtal. Personal inom kommunal förskola och skola omfattas exempelvis av kollektivavtal för kommunalt anställda (AB 95). Där sägs bl.a. att arbetstagare som i anställningen gjort sig skyldig till fel eller försummelse kan åläggas disciplinpåföljd i form av skriftlig varning eller löneavdrag.

Inget disciplinansvar enligt LYHS

Enligt 5 kap. 3 § LYHS får disciplinpåföljd åläggas hälso- och sjukvårdspersonal som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör vissa i den lagen direkt angivna skyldigheter eller någon annan föreskrift som är av direkt betydelse för säkerheten i vården. Disciplinpåföljd är varning eller erinran. En anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL har inte ansetts vara en sådan åtgärd som har direkt samband med patientsäkerheten.⁵⁰ Disciplinpåföljd med stöd av LYHS kan inte åläggas hälso- och sjukvårdspersonal som inte fullgör sin anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL.

---

50 RÅ 1997 ref 17

Verksamheter som bedrivs i enskild regi

Yrkesutövare vid yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet kan inte ställas till ansvar för tjänstefel.

---

10. Skydd för ett väntat barn

Inledning

Skyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL att anmäla eller lämna uppgifter till socialnämnden omfattar inte ofödda barn. Av 14 kap. 2 § sjätte stycket SekrL framgår emellertid att sekretessen inte hindrar att uppgift om gravid kvinna eller närstående till henne lämnas från en socialtjänstmyndighet eller hälso- och sjukvårdsmyndighet till annan sådan myndighet om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Undantaget för sekretessen bör enligt förarbetena användas med urskillning och varsamhet. Endast i de situationer där det framstår som direkt påkallat att bistå en enskild eller ett väntat barn bör undantagen utnyttjas. En förutsättning bör normalt vara att den berörda personen kan antas direkt motsätta sig att uppgifter lämnas om hans eller hennes personliga förhållanden eller att saken brådskar så att det inte finns tid att inhämta samtycke. Om uppgifter lämnas utan den enskildes samtycke är det viktigt att han eller hon i möjligaste mån underrättas om detta i efterhand.⁵¹

Att samverka kring ett väntat barn

Det är angeläget att alla samhällets instanser för att skydda ett väntat barn samverkar. Den gravida kvinnans krav på integritet måste i vissa fall efterges om det är nödvändigt för att skydda ett väntat barn. Det kan antingen innebära att sådana insatser erbjuds kvinnan så att fostret kan utvecklas på rätt sätt eller att man erbjuder den hjälp som kvinnan behöver i samband med eller efter förlossningen för att barnet ska kunna få nödvändigt skydd eller stöd.

De flesta gravida kvinnor är villiga att göra en särskild ansträngning för att inte genom missbruk eller på annat sätt utsätta sitt foster för risk att skadas. De flesta kvinnor är också beredda att ta emot den hjälp som kan erbjudas för att barnet, när det väl är fött, ska kunna få en så god start i livet som möjligt. Det bästa är naturligtvis att få den gravida kvinnan att lämna sitt samtycke till att uppgifter får utbytas mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Om en intresse motsättning uppstår, bör emellertid barnets

---

⁵¹ Prop. 1990/91:111 s. 17 f

intresse av att få födas friskt väga över kvinnans intresse av integritets-skydd.⁵²

Socialtjänsten kan inte vidta några tvångsåtgärder mot kvinnan för att skydda det väntade barnet. Endast om kvinnans situation är sådan att det finns förutsättningar för ett ingripande mot henne med stöd av t.ex. LVM⁵³ eller LPT⁵⁴ kan tvångsåtgärder användas. Socialnämnden kan inte heller i förväg besluta att barnet ska omhändertas vid födelsen. Sådant beslut kan fattas först sedan barnet fötts.

Det är främst uppgifter om den gravida kvinnan som det är aktuellt att lämna ut med stöd av 14 kap. 2 § sjätte stycket SekrL. Även uppgifter om närstående till henne får lämnas ut. Kvinnans familjesituation kan nämligen ha betydelse såväl för hennes möjligheter att skydda fostret som för hennes möjligheter att kunna ge barnet det omhändertagande som är nödvändigt när det föds.

---

52 Prop. 1990/91:111 s. 14

53 Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

54 Lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

---

11. Skyldighet att lämna uppgifter

Vilka är uppgiftsskyldiga?

De som är anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL är också enligt *fjärde* stycket skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning om ett barns behov av skydd. Uppgiftsskyldigheten gäller både myndigheten som sådan men också dem som är anställda där. Uppgiftsskyldigheten omfattar även yrkesutövare inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom och inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvård och på socialtjänstens område.

Uppgiftsskyldigheten enligt *fjärde* stycket omfattar inte dem som är verksamma inom familjerådgivning eftersom deras anmälningsskyldighet följer av *tredje* stycket.

I vilka situationer gäller uppgiftsskyldighet?

Uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL föreligger då det är fråga om en utredning till ett barns skydd. Med barn avses varje människa under 18 år. 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL är däremot inte tillämpligt då det gäller utredningar om ungdomar som fyllt 18 år.

Eftersom skyldigheten att lämna ut uppgifter följer av lag behöver inte den utlämnande verksamheten i förväg upplysa klienten/patienten om att uppgifterna lämnas ut.

Vad är en utredning till ett barns skydd?

En vanlig situation är att socialtjänsten under en pågående barnavårdsutredning enligt 11 kap. 1 § SoL begär att få uppgifter om barnet från den skola där barnet är elev eller från barnavårdscentralen där barnet är inskrivet. Det kan också vara fråga om att få uppgifter om en förälder som t.ex. har kontakt med en missbrukargrupp eller med vuxenpsykiatri för att kunna bedöma förälderns förmåga att fungera som förälder.⁵⁵ En utredning om LVU-vårdens upphörande är på samma sätt en utredning till ett barns skydd.

Enligt 6 kap. 8 § SoL och 13 § *andra* stycket LVU ska nämnden minst

---

55 Prop. 1989/90:28 s. 131

var sjätte månad *överväga* om vården fortfarande behövs. Någon utredning ska inte göras vid ett sådant övervägande och någon uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL finns därför inte i dessa fall. Om ett övervägande leder fram till att socialtjänsten *omprövar* vården, ska en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas och bestämmelserna i 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL blir då tillämpliga.

I ärenden enligt 13 § tredje stycket LVU görs en *formell prövning* av om vården ska upphöra. En sådan prövning föregås av en utredning och bestämmelserna i 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL är tillämpliga.

Uppgifter till pågående utredning

En anmälningsskyldig person som känner till att det pågår en utredning hos socialnämnden är skyldig att utan uppmaning från socialnämnden underrätta nämnden om det han eller hon antar kan ha betydelse för utredningen. Att nämnden redan inlett en utredning om ett barns behov av skydd begränsar inte anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § *andra* stycket SoL eller uppgiftsskyldigheten enligt *fjärde* stycket. Det åligger en anmälare att fortlopande hålla nämnden informerad om sådana förhållanden som kan påverka nämndens bedömning.⁵⁶

Vårdnadsutredning

Socialnämnden är skyldig att i vissa fall göra utredningar som inte direkt kan sägas innebära en utredning till skydd för ett barn, t.ex. vårdnadsutredningar. Uppgifter kan därför inte med stöd av bestämmelserna i 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL lämnas ut från en annan myndighet eller enskild yrkesutövare till en vårdnadsutredning.

I ett ärende begärde en kommun (A) från en annan kommun (B) få ut uppgifter om ett barn i en vårdnadsutredning. Kommun B hänvisade till att 71 § *fjärde* stycket SoL (numera 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL, SoS anmärkning) inte var tillämplig i det aktuella ärendet. Kommun A vidhöll i sitt överklagande till kammarrätten att den önskade ta del av samtliga handlingar i akten. Kammarrätten ansåg att anmälningsskyldigheten endast avsåg missförhållanden i underårigs hem och att bestämmelsen inte var tillämplig i detta fall. Regeringsrätten gjorde ingen ändring i kammarrättens dom.⁵⁷

En utredning om att flytta vårdnaden från en förälder på grund av dennes olämplighet är att anse som en utredning till ett barns skydd. Bestämmelserna i 14 kap. 1 § *fjärde* stycket SoL är därmed tillämpliga.

⁵⁶ JO 1992/93 s. 341. Se även JO 1993/94 s. 264

⁵⁷ RÅ 1986 not 622

Begäran om uppgifter från utlandet

Enligt 7 kap. 4 § SekrL gäller som huvudregel sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Av 1 kap. 3 § tredje stycket SekrL följer att sekretessbestämmelsen även gäller i förhållande till utländska myndigheter. En sekretesskyddad uppgift får emellertid lämnas till en utländsk myndighet om uppgiften i motsvarande fall får lämnas till en svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart, att det är förenligt med svenska intressen att uppgift lämnas till den utländska myndigheten.

Enligt 14 kap. 2 § sjätte stycket SekrL hindrar inte sekretess enligt 7 kap. 1 § och 4 § första och tredje styckena SekrL att uppgift om enskild, som inte fyllt 18 år, eller närstående till denna lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Denna bestämmelse ger möjlighet för bl.a. två socialnämnder i olika kommuner att samarbeta och lämna uppgifter till varandra i fall där det annars skulle vara sekretess mellan dem. JO⁵⁸ har uttalat, med hänsyn till socialnämndens särskilda ansvar för barn och unga, att den aktuella bestämmelsen kan tillämpas för att möjliggöra ett samarbete mellan en svensk socialnämnd och i det aktuella fallet en dansk kommun. I Danmark pågick en utredning om huruvida en tidigare beslutad tvångsvård skulle fortsätta eller upphöra.

Vilka uppgifter ska lämnas ut?

Skyldigheten att lämna ut uppgifter gäller bara sådant som har betydelse för den aktuella utredningen. Det innebär att uppgifter om en annan person som kan finnas hos t.ex. en myndighet inte behöver lämnas ut.⁵⁹ Det är socialnämnden som kan bedöma vilka uppgifter som den behöver för den fortsatta utredningen. I regel finns det inte heller någon anledning för dem som har de begärda uppgifterna att ifrågasätta socialnämndens bedömning av vad nämnden behöver för sin utredning. Det ankommer dock på den utlämnande myndigheten att pröva uppgiftsskyldighetens omfattning. Hur aktuella uppgifterna ska vara för att få lämnas ut kan inte beskrivas i generella termer. Även uppgifter som ligger längre tillbaka i tiden kan ha betydelse för ett ärendet, t.ex. om en förälder tidigare uppvisat liknande beteende och vad det fått för följd för ett barn. En bedömning av hur relevanta äldre uppgif-

58 JO 2002/03 s. 273

59 Prop. 1989/90:28 s. 132

ter är för den aktuella utredningen måste göras från fall till fall.

Enligt 14 kap. 1 § fjärde stycket socialtjänstlagen är de som anges i andra stycket samma paragraf skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse vid utredning av ett barns behov av skydd. Nämnden bör, när den begär att få uppgifter, i möjligaste mån precisera vilken typ av uppgifter den önskar få del av och t.ex. inte enbart begära att få ut en hel akt eller en patientjournal. Det kan vara svårt för socialnämnden att veta vilka uppgifter som den tillfrågade myndigheten eller yrkesutövaren har tillgång till och vad de i så fall kan betyda för nämndens utredning. Socialnämnden kan då med stöd av 11 kap. 2 § SoL lämna information till vilket ändamål uppgifterna behövs.

Kammarrätten i Sundsvall⁶⁰ har uttalat följande:

Kammarrätten finner att den upplysningsplikt som åvilar landstinget enligt 71 § fjärde stycket socialtjänstlagen (numera 14 kap. 1 § SoL, SoS anmärkning) i förevarande fall omfattar endast sådana uppgifter som kan ha betydelse för utredningen angående Annas⁶¹ skydds- och vårdbehov. Härvid ankommer det i första hand på den utlämnande myndigheten, dvs. landstinget, att pröva uppgiftsskyldighetens omfattning. Det finns således inte någon lagstadgad rätt för barn- och ungdomsnämnden att i fråga om annan myndighets sekretesskyddade uppgifter få ta del av handlingarna för att kunna förvissa sig om att inga uppgifter av betydelse utelämnats.

De begärda uppgifterna bör helst lämnas skriftligt, antingen genom att en kopia av relevanta handlingar eller en sammanställning av uppgifterna skickas till handläggaren. Muntlig information som tagits emot av socialnämnden skall enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen dokumenteras i akten. Dokumentationen ska visa vad som sagts, vem som lämnat uppgiften, när uppgiften lämnades och vem som tog emot den. Nämnden bör se till att uppgiftslämnaren bekräftar den nedtecknade informationen. Detta bör också dokumenteras. Se även kap. 8, avsnittet *Att ta emot en anmälan*.

---

60 Mål nr 253-1998

61 Namnet fingerat

---

12. Sekretesskydd för anmälare

Inledning

Uppgift om vem som gjort en anmälan till socialnämnden ska antecknas och är en del av aktmaterialet. Som huvudregel har den som är part rätt till insyn i allt material i ärendet.⁶² I barnavårdsutredningar är såväl vårdnadshavarna som barnet, när det fyllt 15 år, parter och har rätt att ta del av allt material som tillförts ärendet.⁶³ Huvudregeln är emellertid inte helt undantagslös. I vissa fall kan uppgift om anmälare eller uppgiftslämnare hemlighållas för den anmälde.

Vilka uppgifter kan hemlighållas?

Förutsättningarna för att kunna hemlighålla uppgifter för den anmälde regleras i 7 kap. 6 § SekrL. Inte bara uppgifter *om vem* som gjort anmälan eller lämnat utsagan omfattas av bestämmelsen utan också *själva innehållet*. Eftersom syftet med bestämmelsen är att ge skydd för anmälaren och hans närstående torde dock bara sådana uppgifter som på något sätt kan avslöja vem anmälaren är kunna hemlighållas. Bestämmelsen medger också att förekomsten av en anmälan eller utsaga hålls hemligt helt, nämligen då blotta existensen av anmälan skulle kunna avslöja vem som måste ha gjort den.⁶⁴ Bestämmelsen kan bli aktuell att tillämpa då det t.ex. rör en anmälan om barnmisshandel eller allvarligt missbruk av alkohol eller narkotika.

Vem kan få sekretesskydd?

Det händer att en person som ringer och anmäler visserligen uppger sitt namn, men vill vara anonym i förhållande till den anmälde. Namnet på anmälaren antecknas då i akten.

Frågan om utlämnandet av uppgifter som röjer anmälares identitet ska prövas då någon begär att få ut en sådan uppgift, oberoende av om anmälaren bett att få vara anonym eller inte.⁶⁵ Socialnämnden kan inte fatta ett för

---

62 16–17 §§ FL och 14 kap. 5 § SekrL

63 11 kap. 8 § SoL jämfört med 16–17 §§ FL

64 Regner, Eliason, Heuman, Sekretesslagen, en kommentar. Norstedts Juridik AB s. 7:37

65 JO dnr 3664-1990 och dnr 117-1992

framtiden bindande beslut att inte lämna ut en sådan uppgift. Detta innebär att man från socialtjänstens sida aldrig kan utlova sekretesskydd. Se även kap. 8, avsnittet *Anonyma anmälningar*.

Bestämmelser om vem som prövar frågan om utlämnande av allmän handling till enskild och hur ett avslag på en enskilds begäran att få ta del av en handling kan överklagas, framgår av 15 kap. 6–7 §§ SekrL.

Hemlighållandet för vårdnadshavaren och barnet kan enbart avse uppgift som kommer från ”enskild”. JO⁶⁶ har uttalat följande:

I 7 kap. 4 § sekretesslagen (SekrL) stadgas att sekretess gäller inom socialnämnden för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Dock skall sekretess enligt 14 kap. 5 § sekretesslagen inte hindra att sökande, klagande eller annan part i ärende hos myndighet tar del av handling eller annat material, om det inte är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. Sådana synnerliga skäl kan föreligga i de fall som avses i 7 kap. 6 § sekretesslagen. Där sägs nämligen att uppgift om vem som gjort anmälan till socialförvaltning skall vara sekretesskyddad, om det kan antas att fara uppkommer för att den som gjort anmälan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat men om uppgiften röjs. Det bör emellertid observeras att detta sekretesskydd gäller enbart om det är en enskild person som gjort anmälan. Har anmälan gjorts av en offentlig tjänsteman finns alltså inga förutsättningar för att hemlighålla anmälares namn för parterna i ärendet.

Uppgift om den som är anställd hos en myndighet eller som på myndighetens vägnar gör en anmälan eller lämnar en uppgift kan alltså inte sekretessbeläggas i förhållande till den som han eller hon anmält eller lämnat upplysningar om. Med ”enskild” avses bl.a. den som från allmänheten anmäler eller lämnar en uppgift om vårdnadshavarna eller barnet.

Skäl för att inte lämna ut namn på anmälare

För att besluta att inte lämna ut en uppgift om vem som gjort en anmälan eller uppgift ur denna, som direkt leder till anmälares namn, krävs starka skäl. Enligt 7 kap. 6 § SekrL gäller sekretess om det kan antas att den som gjort en anmälan eller lämnat uppgifter eller någon honom närstående riskerar att utsättas för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Bestämmelsen ger bara skydd mot t.ex. mer allvarliga repressalier. Utöver rena våldsövergrepp torde bestämmelsen ge skydd mot t.ex. telefonterror eller andra trakasserier av mer allvarligt slag. Vid anmälan mot någon närstående, granne

---

66 JO 1984/85 s. 272

eller arbetskamrat torde också påtagligt obehag av annat slag ibland kunna räknas som allvarligt men. Att anmälaren anser att det är obehagligt i största allmänhet att den anmälda vet vem som gjort anmälan är däremot inte något men som medger sekretess. Vid en bedömning av risken för men bör beaktas den anmäldes förhållanden och eventuella relationer mellan anmälare och den anmälda.⁶⁷

Regeringsrätten⁶⁸ har anfört följande:

I förarbetena till 7 kap. 6 § sekretesslagen uttalade departementschefen att det i det enskilda fallet måste finnas ett visst fog för att anmälaren verkligen är i behov av sekretesskydd. Ett rutinmässigt hemlighållande med stöd av paragrafen var enligt departementschefen inte tillåtet (prop. 1979/80:2 Del A s. 188).

Av handlingarna i målet framgår att anmälarna – som sedermera återtagit sin anmälan – motiverade sin begäran om sekretesskydd med att de befارade att grannrelationerna skulle ytterligare försämrats och att deras barn skulle utsättas för stora obehag om anonymiteten röjdes. Av socialnämndens beslut framgår att de numera befارar att de själva och deras barn kan bli utsatta för stora obehag om deras namn utlämnas. Härigenom har inte visats att sådan fara som avses i 7 kap. 6 § sekretesslagen föreligger. Ej heller kan den omständigheten att socialnämnden fått motta en mängd telefonsamtal från makarna L med anklagelser mot nämndens tjänstemän anses medföra att sådan fara föreligger.

På grund härav och vad i övrigt förekommit i målet saknas anledning anta att fara uppkommer för att anmälarna eller någon dem närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om handling med uppgift om anmälarnas namn utlämnas till makarna L.

I ett annat rättsfall⁶⁹ blev utgången den motsatta. Där var det fråga om en person som lämnat vissa uppgifter till en disktriktsköterska som därefter gjort en anmälan till socialnämnden. Med den kännedom som socialnämnden hade om den anmälda personen ansåg man att fara uppkom för den som lämnat utsagan eller närstående till denne. Regeringsrätten uttalade i domen att omständigheterna i målet visade att anmälaren utsätts för allvarligt men om namnet lämnas ut.

I ytterligare ett rättsfall⁷⁰ har anmälares namn skyddats. Det fanns i det fallet risk för att uppgiftslämnaren skulle bli utsatt för telefon- och brevterror om hans eller hennes identitet röjdes.

Även uppgifter som lämnas i en anonym anmälan kan hemlighållas om

67 Regner, Eliason, Heuman. Sekretesslagen, en kommentar. Norstedts Juridik AB s. 7:37

68 RÅ82 2:45

69 RÅ 1987 not 692

70 RÅ 1990 not 419

de direkt kan leda till att peka ut vem som gjort den anonyma anmälan.⁷¹ En kommunalförvaltning hade i ett fall avslagit en begäran från den anmälde att få del av en anonym anmälan rörande misstanke om sexuellt utnyttjande av underårig. Förvaltningen anförde följande:

På grund av anmälan karaktär – maskinskriven, ingen underskrift och ställd till Socialtjänsten i H – kan utläsas en stark önskan hos anmälaren/anmälnarna att förbli anonym/anonyma. Det framkommer även rädsla för hot av mer påtaglig form om anonymiteten röjs. I anmälan förekommer sådana uppgifter som gör att anmälares/anmälnarnas identitet lätt kan röjas om part får ta del av handlingen. På grund av detta, satt i relation till anmälan karaktär av stark önskan om anonymitet och uttryck för rädsla om hot av mer påtaglig form, gör förvaltningen den bedömningen att det föreligger skäl som det talas om i 7 kap. 6 § sekretesslagen.

Kammarrätten avlog överklagandet och anförde följande:

Kammarrätten delar kommunalförvaltningens bedömning att det i anmälan förekommer sådana uppgifter att anmälares identitet kan röjas om handlingen lämnas ut. Med hänsyn till vad som i övrigt förekommit i målet finner kammarrätten att det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan utsätts för allvarligt men om uppgiften röjs och att det därmed är av synnerlig vikt att så inte sker. Den begärda handlingen skall därför inte lämnas ut till LL.

Regeringsrätten fastställde kammarrättens dom.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det ställs mycket höga krav när det gäller befarad fara för våld eller annat allvarligt men för att det ska vara möjligt att hemlighålla uppgifter som röjer en anmälares identitet för parten.⁷²

---

71 RÅ 1994 not 603

72 Se även RÅ82 Ab 236 och RÅ82 Ab 261

Referenser

Statens offentliga utredningar

- SOU 1994:139   *Ny socialtjänstlag*
SOU 2001:72   *Barnmisshandel. Att förebygga och åtgärda*

Departementsserien

- Ds 2002:56   *Hållfast arbetsrätt för ett föränderligt arbetsliv*

Propositioner

- Prop. 1979/80:1 Del A   *Om socialtjänsten*
Prop. 1989/90:28   *Vård i vissa fall av barn och unga*
Prop. 1990/91:111   *Om sekretess inom och mellan myndigheter på vårdområdet*
Prop. 1996/97:124   *Ändring i socialtjänstlagen*
Prop. 2002/03:53   *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.*

Övrigt

- Regner, Eliason, Heuman   *Sekretesslagen. En kommentar (2000). Norstedts gula bibliotek*

JO-beslut

- JO 1978/79 s. 178
JO 1983/84 s. 247
JO 1984/85 s. 272
JO dnr 3664-1990
JO dnr 117-1992
JO 1992/93 s. 341
JO 1992/93 s. 391
JO 1993/94 s. 261

JO 1993/94 s. 264

JO 1995/96 s. 247

JO 1996/97 s. 268

JO dnr 1746-2000

JO 2000/01 s. 466

JO dnr 1034-2001

JO dnr 1101-2002

JO 2002/03 s. 273

Rättsfall

Kammarrätten i Sundsvall mål nr 253-1998

RÅ 1986 not 622

RÅ 1987 not 692

RÅ 1990 not 419

RÅ 1994 not 603

RÅ 1998 ref 10

RÅ 1997 ref 17

RÅ82 2:45

RÅ82 Ab 236

RÅ82 Ab 261

Socialstyrelsens författningssamling

Ansvarig utgivare: Chefsjurist Kristina Widgren

Socialstyrelsens allmänna råd om anmälan om missförhållanden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453);

**SOSFS
2003:16 (S)**

Utkom från trycket
den 30 december 2003

beslutade den 9 december 2003.

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för tillämpningen av bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Definitioner

Med *yrkesmässig verksamhet* avses i dessa allmänna råd sådan verksamhet som bedrivs kontinuerligt och i förvärvssyfte.

Med *anställda* avses arbetstagare som har anställningsavtal med de myndigheter som anges i 14 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen. Detta gäller oberoende av vilka arbetsuppgifter dessa arbetstagare utför, dvs. även om de har administrativa eller praktiska uppgifter som inte direkt berör myndighetens verksamhet.

Socialnämndens skyldighet att informera

Socialnämnden bör i enlighet med sin allmänna skyldighet enligt 3 kap. 1 § socialtjänstlagen informera såväl allmänheten som myndigheter och yrkesverksamma om bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Nämnden kan samtidigt lämna information om socialtjänstens arbets sätt.

De som inte omfattas av anmälningskyldigheten

Av 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen följer att myndigheter och anställda som inte är skyldiga att anmäla enligt andra stycket samma paragraf bör anmäla till socialnämnden, om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn kan behöva skydd av nämnden.

Detta förutsätter att det är möjligt med hänsyn till bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt.

Vad är en anmälan?

Alla uppgifter som kommer till socialnämndens kännedom om att ett barn kan befaras fara illa bör ses som en anmälan. Den myndighet eller den person som har gjort en anmälan kan inte återta den. Av 14 kap. 1 §

**SOSFS
2003:16**

fjärde stycket socialtjänstlagen följer att den som har gjort en anmälan är skyldig att informera nämnden när förhållandena har ändrats. Det samma gäller för den som har lämnat uppgifter som senare visar sig vara felaktiga.

Information till föräldrarna

Det är som regel lämpligt att den som gör en anmälan enligt 14 kap. 1 § andra eller tredje stycket socialtjänstlagen själv informerar vårdnadshavarna om varför en anmälan görs.

Anmälarens behov av stöd

Arbetsledningen på respektive arbetsplats bör utarbeta rutiner för det stöd den som är anmälningskyldig kan behöva i samband med att en anmälan övervägs eller har gjorts.

Rutiner för anmälan

Vid myndigheter och yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter bör det finnas rutiner för hur en anmälan skall göras. Den som har ansvaret för verksamheten bör förvissa sig om att all personal känner till när och hur en anmälan skall göras. En aktuell adress- och telefonlista till ansvariga på socialnämnden, socialjouren, om sådan finns, och polisen bör alltid finnas tillgänglig.

En anmälan enligt 14 kap. 1 § andra eller tredje stycket socialtjänstlagen bör göras skriftligt med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som den kan medföra. I en akut situation kan det vara nödvändigt att göra en anmälan per telefon. En sådan muntlig anmälan bör sedan bekräftas skriftligt.

En muntlig anmälan som tagits emot skall enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen dokumenteras. Socialnämnden bör se till att uppgifterna i den nedskrivna anmälan bekräftas av den som anmält. Detta bör också dokumenteras.

Att ta emot en anmälan

Socialnämnden bör ha rutiner för att kunna ta emot anmälningar från såväl allmänheten som från dem som är skyldiga att anmäla så att

- det under kontorstid alltid finns personal för att ta emot anmälningar,
- den som ringer inte hänvisas till att återkomma vid ett senare tillfälle, och
- fastställda mottagningstider inte begränsar nämndens möjligheter att ta emot information om att ett barn kan behöva dess skydd.

Utanför kontorstid kan ett inspelat band ge besked om vart den som ringer kan vända sig med sina uppgifter, t.ex. socialjour om sådan finns,

eller polis. Det kan även vara lämpligt att ta upp inkomna samtal på band för senare avlyssning.

**SOSFS
2003:16**

Återkoppling från socialnämnden

Socialnämnden bör till anmälaren bekräfta att anmälan tagits emot och av vem, och telefonnummer till denne. Svenska Kommunförbundet har tagit fram en blankett som kan användas för denna bekräftelse.

Uppgiftsskyldigheten

Enligt 14 kap. 1 § fjärde stycket socialtjänstlagen är de som anges i andra stycket samma paragraf skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse vid utredning av ett barns behov av skydd. Nämnden bör i möjligaste mån precisera vilken typ av uppgifter den önskar få del av. De begärda uppgifterna bör helst lämnas skriftligt, antingen genom att en kopia av relevanta handlingar eller en sammanställning av uppgifterna skickas till handläggaren.

Muntlig information som tagits emot av socialnämnden skall enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen dokumenteras i akten. Nämnden bör se till att uppgiftslämnaren bekräftar den nedtecknade informationen. Detta bör också dokumenteras.

Socialstyrelsen

KERSTIN WIGZELL

Suzanne Julin
(Socialtjänstavdelningen)

Lagtexter

Utdrag ur socialtjänstlagen (2001:453)

1 kap. 2 § När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

2 kap. 4 § Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

Vad som i denna lag eller annan författning sägs om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som utses enligt första stycket.

3 kap. 1 § Till socialnämndens uppgifter hör att

- göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen,
- medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen,
- informera om socialtjänsten i kommunen,
- genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden,
- svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

3 kap. 5 § Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

5 kap. 1 § Socialnämnden skall

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,

- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

5 kap. 1 a § Socialnämnden skall i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av sekretesslagen (1980:100). Nämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.

5 kap. 3 § Kommunen skall sörja för

- att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende och umgänge (samarbetsamtal) samt
- att föräldrar får hjälp att träffa avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § andra stycket föräldrabalken.

Kommunen skall sörja för att familjerådgivning genom kommunens försorg eller annars genom lämplig yrkesmässig rådgivare kan erbjudas dem som begär det.

Med familjerådgivning avses i denna lag en verksamhet som består i samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer.

7 kap. 1 § Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av

1. hem för vård eller boende,
2. sådana boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. hem för viss annan heldygnsvård,
4. hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet.

Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommunen genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till en enskild att utföra.

11 kap. 1 § Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande skall tillvaratas på ett betryggande sätt.

11 kap. 2 § Vid en utredning om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen skall bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den skall inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredningen skall bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra måna-

der. Finns det särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid.

Den som berörs av en sådan utredning skall underrättas om att en utredning inleds.

11 kap. 5 § första stycket Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

11 kap. 8 § I ärenden hos socialnämnden som avser myndighetsutövning mot någon enskild skall nämnden tillämpa följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223):

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut,
- 26 § om rättelse av skrivfel och liknande.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om ett sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 § tredje stycket eller om någon annan liknande social tjänst.

Vad som sägs i första stycket gäller också när det är fråga om en ansökan eller ett yttrande till en annan myndighet i ett mål eller ärende som rör myndighetsutövning mot enskild hos denna.

14 kap. 1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmannen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman. Lag (2003:407).

15 kap. 1 § Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt denna lag får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

15 kap. 2 § Den som är eller har varit verksam inom enskild familjerådgivning får inte obehörigen röja en uppgift som en enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

15 kap. 3 § I det allmännas verksamhet gäller sekretesslagen (1980:100).

Utdrag ur lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

29 § Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt denna lag får inte obehörigen röja vad han därvid erfarit om enskildas personliga förhållanden.

Utdrag ur lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

1 kap. 4 § Med hälso- och sjukvårdspersonal enligt denna lag avses

1. den som har legitimation eller med stöd av 3 kap. 6 § använder en skyddad yrkestitel för yrke inom hälso- och sjukvården,
2. personal som är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och som medverkar i hälso- och sjukvård av patienter,
3. den som i annat fall vid hälso- och sjukvård av patienter biträder en legitimerad yrkesutövare,
4. övrig personal inom sådan detaljhandel med läkemedel som omfattas av särskilda föreskrifter och personal som är verksam inom den särskilda giftinformationsverksamheten vid Apoteket Aktiebolag och som tillverkar eller expedierar läkemedel eller lämnar råd och upplysningar,
5. personal vid larmcentral som förmedlar hjälp eller lämnar råd och upplysningar till vårdsökande,
6. andra grupper av yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som skall omfattas av lagen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, eller
7. den som i annat fall enligt föreskrifter som har utfärdats med stöd av denna lag tillhandahåller tjänster inom yrket under ett tillfälligt besök i Sverige utan att ha svensk legitimation för yrket.

Vid tillämpningen av första stycket 1 och 3 jämföras med legitimerad yrkesutövare den som enligt särskild föreskrift har motsvarande behörighet.

2 kap. 1 a § Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen skall i frågor som rör

barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 2 kap. 8–11 §§ denna lag och av sekretesslagen (1980:100).

2 kap. 2 § tredje stycket Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

2 kap. 8 § Den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen inom den enskilda hälso- och sjukvården får inte obehörigen röja vad han eller hon i sin verksamhet har fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör sådan uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning.

Tystnadsplikt som gäller för en uppgift om en patients hälsotillstånd gäller även i förhållande till patienten själv, om det med hänsyn till ändamålet med hälso- och sjukvården är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till patienten.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

2 kap. 9 § Den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen inom den enskilda hälso- och sjukvården får inte obehörigen röja en uppgift från en enskild om någon annan persons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att det finns en risk för att den som lämnat uppgiften eller någon närstående till uppgiftslämnaren utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör sådan uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

5 kap. 3 § Om den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör en sådan skyldighet enligt 2 kap. 1, 2, 2 a, 4, 6, 8 eller 9 § eller någon annan föreskrift som är av direkt betydelse för säkerheten i vården, får disciplinpåföljd åläggas. Om felet är ringa eller om det framstår som ursäktligt får disciplinpåföljd underlåtas.

Disciplinpåföljd är erinran eller varning.

Utdrag ur sekretesslagen (1980:100)

1 kap. 3 § Gäller enligt denna lag sekretess för uppgift som förekommer hos viss myndighet, får uppgiften inte röjas för annan myndighet i andra fall än som anges i denna lag eller i lag eller förordning till vilken denna lag hänvisar.

Vad som sägs om myndighet i första stycket, 5 §, 13 och 14 kap. samt i särskilda bestämmelser i denna lag om överföring av sekretess mellan myndigheter gäller också i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet, när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra.

Uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag får inte röjas för utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift därom i lag eller förordning eller om uppgiften i motsvar-

ande fall skulle få utlämnas till svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart, att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten eller mellanfolkliga organisationen.

1 kap. 5 § Sekretess utgör inte hinder mot att uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet.

7 kap. 1 § Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, befruktning utanför kroppen, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, omskärelse, åtgärder mot smittsamma sjukdomar, och ärenden hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet.

Sekretess enligt första stycket gäller också i sådan verksamhet hos myndighet som innefattar omprövning av beslut i eller särskild tillsyn över allmän eller enskild hälso- och sjukvård.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av patientjournal inom enskild hälso- och sjukvård för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till hälso- och sjukvårdspersonal om uppgiften behövs för vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet som avses i första stycket får lämna uppgift till annan sådan myndighet för forskning och framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Vidare får utan hinder av sekretessen uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen, lagen (1988:1473) om undersökning beträffande HIV-smitta i brottmål, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård och smittskyddslagen (1988:1472).

7 kap. 4 § Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutet ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke

samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet samt verksamhet hos kommunal invandrarbyrå. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) för uppgift om enskilds personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till socialnämnd om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller
2. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

7 kap. 6 § Sekretess gäller inom hälso- och sjukvården och annan verksamhet som avses i 1 § samt inom socialtjänsten för anmälan eller annan utsaga av enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

7 kap. 9 § Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller på samma område i annat fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om

enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i specialpedagogisk stödverksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Statens skolverk i verksamhet som avser tillsyn över utbildning vid skolor med enskild huvudman (fristående skolor) för uppgift som härrör från skolans elevvårdande verksamhet och som gäller enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Samma sekretess gäller i nämnda tillsynsverksamhet för uppgift som hänför sig till en fråga om tillrättaförande av elev eller skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen enligt detta stycke gäller dock inte Statens skolverks beslut i ett ärende.

Sekretess gäller i skolbarnsomsorgen för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Sekretess gäller i samma verksamhet för annan uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretess gäller i samma verksamhet för annan uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

14 kap. 1 § Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen. Sekretess hindrar inte heller att uppgift lämnas till annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

14 kap. 2 § sjätte stycket Sekretess enligt 7 kap. 1 § och 4 § första och tredje styckena hindrar inte att uppgift om enskild, som inte fyllt arton år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgift om gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

14 kap. 3 § Utöver vad som följer av 1 och 2 §§ får sekretessbelagd uppgift lämnas till myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Första stycket gäller inte i fråga om sekretess enligt 7 kap. 1–6 och 34 §§, 8 kap. 8 § första stycket och 9 och 15 §§ samt 9 kap. 4 och 7 §§, 8 § första och andra styckena och 9 §. Inte heller gäller första stycket, om utlämnandet strider mot lag eller förordning eller föreskrift som har meddelats med stöd av personuppgiftslagen (1998:204).

15 kap. 6 § Av 2 kap. 14 § andra stycket tryckfrihetsförordningen framgår att fråga om utlämnande av allmän handling till enskild prövas av den myndighet som förvarar handlingen, om det inte är föreskrivet att prövningen skall ankomma på annan myndighet.

Svarar viss befattningshavare vid myndighet enligt arbetsordning eller särskilt beslut för vården av handling, ankommer det på honom att i första hand pröva fråga om handlingens utlämnande till enskild. I tveksamma fall skall han hänskjuta frågan till myndigheten, om det kan ske utan omgång. Vägrar han att lämna ut handling eller lämnar han ut handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, skall han, om sökanden begär det, hänskjuta frågan till myndigheten. Sökanden skall underrättas om att han kan begära detta och att beslut av myndigheten krävs för att ett avgörande skall kunna överklagas.

15 kap. 7 § första stycket Beslut varigenom myndighet har avslagit enskilds begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får överklagas av sökanden. Om inte annat följer av andra–fjärde styckena, överklagas beslutet hos kammarrätten eller, såvitt gäller kammarrätts beslut i där väckt ärende, hos Regeringsrätten. Har beslutet meddelats av organ som avses i 1 kap. 8 § andra stycket eller 9 § tillämpas bestämmelserna i 23–25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223) om överklagande.

Utdrag ur förvaltningslagen (1986:223)

16 § En sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet, om detta avser myndighetsutövning mot någon enskild. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

17 § Ett ärende får inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Myndigheten får dock avgöra ärendet utan att så har skett

1. om avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga,

2. om ärendet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande,
3. om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet, eller
4. om avgörandet inte kan uppskjutas.

Myndigheten bestämmer om underrättelsen skall ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

Utdrag ur brottsbalken (1962:700)

20 kap. 1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften skall dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, skall inte dömas till ansvar.

Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, skall dömas för grovt tjänstefel till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.

Vad som sägs i första och andra styckena skall inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.

Utdrag ur lagen (1994:260) om offentlig anställning

14 § första stycket En arbetstagare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse. Är felet med hänsyn till samtliga omständigheter ringa, får någon påföljd inte meddelas.

15 § Disciplinpåföljder är varning och löneavdrag. En arbetstagare får inte samtidigt meddelas flera disciplinpåföljder.

Löneavdrag får göras för högst trettio dagar. Löneavdraget per dag får uppgå till högst 25 procent av daglönen.

Utdrag ur skollagen (1985:1100)

1 kap. 2 a § Förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen skall på social-

nämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 2 a kap. 18 § och 9 kap. 16 a § denna lag och av sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ut tandvårdslagen (1985:125)

3 § fjärde stycket Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ur polislagen (1984:387)

3 § Polisen skall samarbeta med åklagarmyndigheterna. Samarbete skall också äga rum med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten. Särskilt åligger det därvid polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Andra myndigheter skall ge polisen stöd i dess arbete.

Utdrag ur lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

5 § tredje stycket Bestämmelsen om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ur lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl.

27 § Bestämmelser om skyldighet att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ur hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

2 f § Hälso- och sjukvården skall på socialnämndens initiativ, i frågor som rör barn som far illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 2 kap. 8–11 §§ lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område och av sekretesslagen.

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ur lagen (1991:1173) om rättspsykiatrisk undersökning

14 a § Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan

behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Utdrag ur föräldrabalken (1943:381)

6 kap. 1 § Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.